DISSERTATIO HISTORICO-MORALIS

De

CAPILLIS,

Quam

Auxiliante DEO

PRÆSIDE

DAVIDE Scheinemann/ U. J. D.
& Moral. Prof.

Pro Summis in Philoſophia Honoribus
legitimè impetrandis,

Eruditorum Examini decenter
ſubmittit

RUDOLPHUS ANDREAS Jäger/ Ulmenſ.
SS. Theol. Stud.

In Auditorio Philoſophorum æſtivo

ad d. Septembr.

TUBINGÆ,

Typis JOHANN-CONRADI REISI.
Anno MDC XCV.

85527
13 12

VIRIS,

Magnificentiâ, Summè Reverendâ Dignitate, Nobilitate, Excellentiâ, Experientiâ, omnigenâ Eruditione; Polyhiſtoria, rerum geſtarum Claritate, Fide, Candore, Dexteritate, variorumque munerum Decore oppidò Conſpicuis.

85527

DN. ELIÆ VEIELIO, SS. Theol. Doctori, ejusdemque Profeſſori longè lantèque Celebratiſſimo, Eccleſiarum Ulmanarum Superattendenti optimè Merito & adhuc benemerenti, Illuſtris Gymnaſii Patrii Directori Graviſſimo.

DN. JOH. JACOBO OTTONI, U. J. Doctori, S. Pal. Later. Comiti, Inclytæ Reipubl. Ulmenſis Conſiliario Graviſſimo.

Laudatiſſimorum Stipendiorum Stæhleriani, Locheriani, Rothiani &

DN. VITO RIEDLINO, Phil. & Med. D. Famigeratiſſimo, Phyſico Auguſtano longè Feliciſſimo, Illuſtris Collegii Natur. Curioſ. Collegæ Spectatiſſimo.

DN. M. DAVIDI GEIGERO, Verbi Divini in Templo Summo Vigilantiſſimo.

DN. M. EBERHARDO RUDOLPHO ROTHIO, in Patrio Gymnaſio Rectori, Log atque Hiſtor. Profeſſori, Avunculo ſuo Honoratiſſimo.

DN. JOH. GEORGIO HJENLJN/ Mercatoriæ Tribus Præpoſito maximè [illegible]

Roggenburgiani Adminiſtratoribus Fidiſſimis, juxta & Beneficentiſſimis.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

DN.

DN. HELVICO DIETERICO, Redituum Eccleſiaſticorum Curatori Fideliſſimo.

DN. JOH. ULRICO CRAMERO, Tabularum Publicarum Scribæ, & Circuli Suevici Receptori Dexterrimo.

DN. M. RUDOLPHO ROTHIO, Paſtori Altheimenſi meritiſſimo, Cognato ſuo Colendiſſimo.

DN. M. JOH. PAULO ROTHIO, Paſtori Wainenſi Vigilantiſſimo, Cognato itidem ſuo plurimùm æſtimando.

DN. FRIDERICO HAILBRONNER/ Mercatori Florentiſſimo.

DN. HIERONYMO CHRISTIANI, Pharmacopolæ Peritiſſimo.

DN. JOH. JACOBO ANDREÆ, Negotiatori Auguſtano Fortunatiſſimo, Cognato ſuo plurimum Dilecto.

DN. PHILIPPO ANDREÆ JÆGERO, Negotiatori, Parenti Optimo.

Dominis ſuis Patronis, Evergetis, Fautoribus, & Cognatis

HANC DISSERTATIONEM HISTORICO-MORALEM de CAPILLIS

in ſui ſuorumq; ſtudiorum ulteriorem commendationem
humillimè offert & conſecrat

RUDOLPHUS ANDREAS JÆGER, Reſpondens.

Digitized by the Internet Archive
in 2020 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b31883497

I. N. J.

PROOEMIUM.

Uæ aliàs in infinitis ferè vitæ generibus cernitur ingenij humani varietas, in exteriori quoque cultura corporis mirum in modum ſeſe prodit. Quot ferè capita, tot inventa, & ſuum cuiq́; pulchrum, nihilque magis, juxta Plinium, *& hîc diſplicere videas, quam quod ita ſit, tanquàm omnibus placeat. Face & viatico opus eſſet ad iter tàm longæ narrationis, quæ omnem colendi corporis inſtructum & mundum explicet. Singula penè membra ſuum ſibi, eumq́; ſingularem ornatum vendicant, adeò ut ne infimam quidem humani corporis partem ad lutum aliàs damnatam exemerit ingenioſa mortalium oſtentatio. Quantus olim in pedibus priſcorum luxus fuerit, teſtantur Valer. Max. l. 9. c. 1. Ælianus l. 9 var. hiſtor. cap. 3. Sueton. in Vitell. Imp. Plin. lib. 47. c. 2. Chryſoſth. Tom. 2. Hom. 56. in cap. 14. Matth. Add. Eſa. 3. v. 16. Quem honorem ſandaliis ſuis in hunc usque diem arroget Præſul Romanus, notius eſt, quàm ut hîc prolixius dici debeat.* (1.) *Nobis ea ſaltem, quæ Capiti, potiori parti corporis, impendi ſolent, perluſtrare animus eſt. Et nec omnia quidem, quæ huc pertinere videntur, coacervabimus, ſed intra terminos Inſcriptionis præmiſſæ manſuri, cultum præcipuè circa CAPILLOS qualicunque huic opellæ ſelegimus. De Pilis aliàs multa & varia, nec ſcitu indigna, de illorum ortu, defectu, ſitu, canitie, calvitie, decidentia, magnitudine, figura, uſu &c. extant problemata, quæ curioſis naturalis ſcientiæ & Medicinæ Cultoribus enodanda relinquimus. Hoc loco* **moraliter** *potiſſimum conſiderandi veniunt, quatenus circa eos rectæ rationis præcepta occupantur.*

(1) Vid. *Ceremon. Rom. L. 1. S. 3. c. 3. Marcell. Rit. Eccleſ. Rom. L. 1. S. 4. Goldaſt. Tom. 1. Conſtit. Imp. f. 414. Laur. Banck Rom. Triumph. c. 10. p. 167. Ve & Stephanus, Mazaronius & Suaſſay peculiaribus de Oſculo pedum P. R. Commentariis.*

Circa

Circa prolixos autem ſuccinctè, circa criſpos viâ rectâ, fucatos candidè, ſolâ veritate Duce, à ſtudiis partium (quibus hoc ipſo ſeculo Eruditos in Belgio plus juſto commotos fuiſſe ex Hiſtoria literaria ſatis conſtat) planè alieni, incedemus. Adſit conatibus noſtris propitius Deus!

Cap. I.

§. 1. N*Ominis* ante omnia natales in iſtiusmodi ſcribendi genere inquirere ſolenne eſt; In quibus tamen adeò rigoroſos atque anxios eſſe præoccupata dudum ab aliis opera non requirit. Sive enim capillum derivatum à capite, quaſi capitis pilum, ſive primitivum vocabulum dicas, quid inde lucis evolutioni Morali fœnerari poſſimus, vix apparet. Circa *Synonymiam* & *Homonymiam* majori verborum apparatu opus videbatur; Sed nec eſt, cur hîc multùm moræ trahamus. Id obſervetur tantum: & capillos, & alias ſub iis tacitè à nobis indigitatas, tùm æquipollentes tùm ſpecialiores voces, ad ſolum hominem nos reſtrictas velle. Aliàs de Brutorum quoque pilis easdem uſurpari, & figuratâ ſæpius locutione ad qualiacunq; rerum ſenſu carentium ornamenta trahi quis neſcit? Catullus: (2) *Cinædæ Talle mollior cuniculi capillo.* Gellius: (3) *ſi caprarum lacte hœdi, aut ovium agni alantur, conſtat fermè in his lanam duriorem, in illis capillum gigni tenuiorem.* Sic Hyems ventorum injuriâ exuere plantas honore ſuo & exſpoliare comis legitur, ubi frondes decutit. Flaccus, Arboribus redire comas ſimul cum vere ait; Tibullo cædere falce comam idem eſt, ac putare ramos & frondes arborum. Et Palladius ruſticarum rerum Scriptor, arbores per inſitionem inoculationemve (das Pfropffen/ Impffen oder Zweigen) acquirere adoptivas comas dicit.

(2) *Epigr.* 25.

(3) *Noct. Att. L.* 12. *c.* 1.

§. 2. Capillos dum porrò humani capitis pilos dicimus, nihil nobis impræſentiarum negotii erit cum reliquis in corpore humano pilis, de quibus non ſpernenda & Medici, & Philoſophi & Philologi, interque illos nonnulli profeſsâ operâ (4) coacervarunt. Neque operæ pretium ducimus, ut in fabuloſam, de

Diis

(4) *De Barba Vid. Diſſ. Iac. Thomas. anno* 1676. *Lipſiæ habita, De pilis in genere Tardini & Sebizii Prof. Argent. Diſſert. De pilis in diverſis corporis humani aliorumque animalium internis partibus repertis, obſervat. Anatom curioſis communicavit Eduardus Tyſon M. Doct. & Regiæ Societatis Angl. Socius.*

Diis Gentilium crinitis & comatis, nos immittamus Antiquitatem. Poſtquam enim corpus, ſexum diſtinctum, variasque formarum effigies Deaſtris ſuis umbratici iſti Cultores tribuere veriti haud ſunt, facilè fuit in complementum falſitatis alios piloſos, alios lanugine circumdatos, comatos alios, calvitiis alios & glabritatibus raſos, illos capillorum intortionibus criſpulos, hos ſylveſcentium crinium velleribus involutos effingere. Quibus cum lixivium ſatis acre dudum præparaverit Arnobius, (5) è via iſta lutulenta in amœnum campum Hiſtoricum properabimus, melioris ordinis gratiâ, primùm *Capillos promiſſos* ſive Comam, hujusque nutritionem & culturam, poſt *tonſos & raſos* expoſituri.

(5) *Diſput. adv. Gent. præprimis L. 3. p. m. 64.*

Cap. II.

De

Capillis promiſſis.

§. 1. STudium promittendi alendique Capillitii (quod & ſummittere crinem *Tacitus*, *Suetonius*, & ſubmittere capillum *Plinius* dixerunt) antiquitate non minus quàm uſu frequenti Gentium coruſcat. Et illam quidem ex Veterum monumentis eruere, ejusve primævam Originem in apricum proferre, ideò ſupervacaneum videri poſſet, quòd tonſio & raſura Capillorum ex inſtituto hominum, ut luxurianti naturæ modum poneret, ſuperinducta, habitum iſtum crinis cum ipſo homine productum ſupponat. Quâ ratione moris hujus incunabula ex ipſo Paradiſo repetere, primumque humani generis ſtipitem Adamum comatum ſiſtere in proclivi foret; præſertim cùm nulla probabilis ratio dubitandi obſtet, quin in ſtatu integritatis caput ipſius æquè fœcundo capillorum plantario, ac lapſo homini etiamnum contingit, conſeverit Creator Optimus Maximus. Neque præſumendum, ipſum capillos detondiſſe, cùm inſtrumenta reſecationi inſervientia tunc temporis nondum fuerint reperta & uſurpata, ſed longè demum poſt ferramenta fabricata legantur. (1) Quo ipſo argumento inductus Jacobus Thomaſius (2) originem Barbæ promiſſæ Adamo adſcribere haud dubitat. Enimverò licet haud vanis conjecturis innitantur, qui Adamum in

(1) *Geneſ. 4. v. 22.*

(2) *Diſſert. de Barba c. 1. lemm. 2. n. 14.*

in perfecta i. e. virili ætate formatum eſſe judicant, & absque hæſitatione adoptari quoque poſſit ſententia Auguſtini (3) ſcribentis: *Facile fuit illi, qui per ordinariam temporis moram vinum produxit ex vite, & illud in Cana Galileæ puncto temporis produxit ex aqua, hominem etiam, quem longo tempore format in utero, & eductum longiore etiam ad perfectionem ætatis deducit, in ætate perfecta è terra producere.* vid. Salden. *Ot. Theolog. lib. 2. Exercit. 2. §. 14.* De ſtatura tamen & figura corporali Protoplaſtorum, qualis & quanta illa in ſpecie quoad habitum crinis fuerit, maximè cum hæc quæſtio ſit facti, & Hiſtoria ſacra de ea ſileat, certi quid affirmare vix licet.

§. 2. Utut verò ſit, antiquiſſimum nihilominus habitum iſtum crinis, ſi vel maximè primæva origo ejus in obſcuro adhuc nataret, venditare non dubitamus. Ex poſteritate ſanè Adami ab omni ætate populos comatos Annales nobis ſiſtunt, diverſiſſimis tamen rationibus eò inductos fuiſſe, ex dicendis apparebit. Fuêre, qui in partem libertatis naturalis homini circa res medias ſive indifferentes relictæ computarunt, comam ceu velamentum capitis ſponte à naturâ oblatum, cuſtodire. Eò haud improbabili conjecturâ referimus exempla gentium nationumve, quibus comam ſimpliciter placuiſſe Hiſtorici memorant. vid. omninò Jun. (4)

§. 3. Aliis non planè res media & indifferens viſa, ad Decorum circa cultum & ornatum capitis comam referre placuit. Eò procul dubio reſpexit B. Ambroſius (5) ſummatim, quid hac in parte cuivis ætati, ſexui, conditioni congruat, his verbis complexus: *Comam eſſe reverendam in Sacerdotibus, terribilem in Bellatoribus, decoram in Adoleſcentibus, comtam in Mulieribus, dulcem in pueris.* (6) Et quod hic verbotenus præſtitit, iſtud reipſa teſtatum voluêre Persæ, à Delphico Oraculo peculiari Epitheto *Criniti* vocati. (7) Lacædemonii; quos Lycurgus comam retinere voluit, additâ hac ſententiæ ſuæ ratione: *ſi vultus & forma fuerit bona, coma gratiam addet; ſin verò facies turpior erit, coma efficietur horribilis, ut magis terrorem incutiat.* (8) ſpecialiorem aſſignat Ariſtoteles, (9) in Lacædemone comam alere pulchrum reputans,

(3) *in Gen.* L. 6.

(4) *de Coma cap. 3. p. m.* 346.

(5) *Lib. 6. Hexaemer.*

(6) Add. *Pasquier L. 6. des recherches de la France. c. 9.* *Guyon Div. Lec. L. 1. c. 21. p. m* 136.

(7) Herod. *lib.* 6. Alex. ab Alex. *Genial Dier. l. 5. c. 18. ibique* Tiraquell. *in not.*

(8) *Plutarch. in Vit. Lyſ.*

(9) *Rhetor. l. 1. c. 9.*

tans, quòd ſit ſignum libertatis. Charillus Rex interrogatus, cur populares ejus comam alerent? reſpondit: Quia omnium ornamentorum minimo ſumtu comparari poſſit. (10) LUSITANI comas tondere nefas duxerunt, ſed illas ut fœminæ diffundebant, teſte Alex. ab Alex. (11) MAURIS & BRITANNIS in uſu fuit, ut cincinnis ornati eſſent, rutilis comis, & tam compoſito capillo, ut vix ſe contingi paterentur, ne forſan turbaretur capillorum decus. (12) Galliæ à comæ ſtudio, vel ut Plinii verbis utamur, ab intonſis capitibus Comatæ (13) nomen fuit; Ligures, Cisalpinæ Galliæ populos, Capillatos nominatim recenſet Plinius, & ſuffragatur Lucanus, (14) quos belli civilis tempore tonſos inque ſervitutem redactos memorat. Inde & apud eosdem JUS REGALIS CAPILLITII manavit, cujus originem nonnulli ex eo tempore repetunt, quo apud Veteres Francos ſubditis in ſignum ſubjectionis, capilli cædebantur, Principibus Agnatis iſtud inſigne dominationis ad ſe trahentibus, ut hoc ipſo Reges ſingulare quid habentes plus ſibi Majeſtatis apud populum acquirerent. Hi à puero, antequam adirent Regna, quamplurimum poterant, alebant eos, ita ut de ſyncipite penderent capilli in humeros paſſi, occipitio verò ad utrumque latus crines eſſent implexi, pexi, comti & adoramento delibati; qualia eorum ſigna in antiquis Eccleſiarum monumentis extare, author eſt Tilius (15) Memorabile affectati hujus Regalis exemplum ſuppeditat Chrotildis Regia, Childeberti & Clotarii mater, ſatius reputans, ſi ad Regnum non proveherentur nepotes, mortuos eos videre quàm tonſos. apud Hottomann. (16)

§. 4. Non equidem tàm caro ſuorum ſanguine, nec levi tamen jacturâ morem avitum alendi comam redemerunt LYCII, ut ne dubitarint quidem, mulctæ nomine Fiſcum Mauſoli Cariæ Regis inexplebilem & Hydropis inſtar ſemper ſiticuloſum explere, quo liberis eſſe & immunibus liceret à legis Imperio, quæ crinium tondendorum neceſſitatem imponebat, uti refert Ariſtoteles (17.) Gemina de Coreenſibus, tributum quotannis Tartaris hac conditione pendentibus, ne crines ſcindere cogerentur, tradit Mart. Martinius (18) De SINENSIBUS fide digni teſtantur, eos intonſis capitibus omninò eſſe, viros ſimul & fœmi-

(10) *Plut. in Apophth. Charill.*

(11) *d. l.*

(12) Strabo *lib. 15. & 17.* Cæſar *in Comment.*

(13) Mela *de ſit. orb l. 2. c. 5.* Plin. *l. 4. c. 17.*

(14) *Lib 1. pharſaliæ.*

(15) *l. 2. de reb. Gall.*

(16) *Francogall. Cap. 19.*

(17) *Oecon. l. 2.*

(18) *de Bello Tartar.*

nas in eo convenire, ut ſinant in eam, quam natura fert, longitudinem crines demitti, animoque iniquiori ferre eos unius crinis è capitis cranio jacturam, quàm ſi omnes, qui mento facieve ſolent innaſci, peſſum irent. (19) Inde non minori, quàm iſti, Zelo acti, pro habitu crinis, tanquam pro libertate, extrema cum Tartaris haud infelici ſucceſſu tentarunt.

(19) *F. Alvarez Semedo Hiſt. Sin. p. 1. c. 4. & 29.*

§. 5. Et quid multis? ab antiquis temporibus ad noſtram usque ætatem Comam non *Ornamenti* tantùm, ſed & *Nobilitatis, Sapientiæ & Gravitatis* inſigne varias nationes oſtentaſſe, curioſi iſtiusmodi rituum indagatores dudum annotarunt. Priſcos Græcorum Philoſophos magnam exiſtimationis ſuæ partem in exteriori veſtitu repoſuiſſe, & capillis quoque prolixioribus ſapientiæ prærogativam affectaſſe, teſtimoniis Martialis (20) & Gellii (21) aliorumve evincitur. Et certè non alia Gentiles commovit ratio, cùm Diis ſuis inſignes adpingi curaverunt capillos, quàm ut eò venerabiliores illos hâc figurâ repræſentarent plebi. Apud Græcos etiam ſervis comam nutrire denegatum fuiſſe, ſcribit Cæl. Rhodigin. (22) quòd illos minimè deceret cultus, qui Magnorum & Nobilium familiaris erat ac proprius, ne tales ſuperbiæ intumeſcentia aliquando invaderet. Unde ortum eſt adagium: *Capillus Servilis*, de homine quodam vili dictum, & à ſervis manumittendis tractum, quorum capilli radebantur. Eâdem ratione inductus Claudius vel Clodion II. Rex Francorum, ab habitu comatus vel capillatus dictus, cùm Romanos continuis bellis è Gallia feliciter expuliſſet, mandavit militibus & ſubditis, ut in ſignum libertatis comas & prolixos capillos alerent, quùm antea Romani in notam ſervitutis ex decreto Cæſarum, tonderi Gallos juſſiſſent (23) Et etiamnum hodie condemnatos ad triremes in portu Maſſilienſi tonſuram pati, (aliquali ſaltem inter Chriſtianos & infideles diſtinctione adhibitâ) oculatâ fide perhibent, qui oras iſtas peragrarunt. Quantùm auctoritatis promiſſi Crines Magiſtratibus adderent, probè intellexit P. Rullus, (Princeps legis Agrariæ) qui deſignatus Tribunus, quò ſeverior & truculentior plebi videretur, capillatior, quàm antè, barbâque majore apparebat, ut oculis & aſpectu omnibus vim Tribunitiam oſtenderet. (24) Quem morem etiam quandoque in Creta inoleviſſe, ut nimirum capillos Magiſtratus ſubmitterent, memorat

(20) *L. 4. Epigr. 53.*

(21) *Noct. Attic. l. 9. c. 2.*

(22) *Lect. Ant. L. 7. c. 23.*

(23) *Camer. Hor ſubc. cent. 2. c. 40.*

(24) Cic. *in Orat. de leg. Agrar.*

morat Rhodiginus. (25) Ipſi Reges quoque & Principes, quos vel naſcendi ſors, vel judicium populi Reip. regendæ deſtinavit, prolixis capillis multùm gravitatis ſibi adjecerunt. Trajano Optimo Principi crinium promiſſio nomen dediſſe videtur; dictus enim Ulpius Trajanus Crinitus, *Eutropio* teſte. Scipionem majorem eximiæ authoritatis virum Maſiniſſæ obvium adornabat, inquit T. Livius (26) promiſſa Cæſaries. Achilli Juveni adhucdum ſparſam & prolixam Cæſariem, velut umbraculum quoddam frontis & magni animi, quo ferociat magis, incitamentum attribuit Philoſtratus. Abſalon, Davidis illius beati filius, mortales omnes comæ decore ſuperaſſe creditus eſt, ut in proverbium planè abierit: Comæ venuſtate vel ipſum Abſalona vincere. Et probabile eſt, formam iſtam exteriorem corporis multum valuiſſe apud populum, quò magis iſti conciliaretur. Quod verò de pondere capillorum eorumque tonſione annuâ ſacer textus (27) perhibet, ingenia Interpretum in varias explicandi formulas diſtraxit; prodigioſum nonnullis videtur pondus ducentorum Siclorum, cùm hominum aliorum capilli annui vix ſint 50 vel 60 ſiclorum. Inde vel Hyperbolicam locutionem arguunt, vel pro ducentis viginti legunt, vel ſiclos Regios h. e. civiles & prophanos ponderi ſacro, ſcilicet ſiclis ſanctuarii, contradiſtinguunt. (28) Aliis pondus iſtud mirum non videtur, tùm quia ut res ſingularis recenſetur, tùm quia erat pondus crinium toto anno ſuccreſcentium. Imò ſunt, qui ſiclos non ad pondus referunt, ſed ad pretium, quo capilli iſti flavi rutilique Mulieribus Hieroſolymitanis ad ornatum pergrati, vel ab Abſalone ipſo, vel à domeſticis, vel tonſore quodam, cui capillos Domini ſui habendi atque diſtrahendi jus erat, vendebantur. Siclum verò, ſi cum moneta noſtræ ætatis exæquetur, non niſi drachmam valuiſſe, Heniſchius (29) aliive à Rangone (30) citati notant. De quibus viderint Critici ſacri. Nobis ſuffecerit, ex eo, quod in Hiſtoria ſacra ſatis planum eſt, inter ornamenta capitis Regii comam hanc, eximii vel ponderis vel pretii retuliſſe. Julium quoque Cæſarem à Cæſarie, quòd cum magnis crinibus utero matris fuerit effuſus, dictum nonnulli putant; (31) Sed cùm Calvitii deformitatem iniquiſſimè eundem tuliſſe, ſæpiusque Obtrecta-

(25) *Lect. antiq. l. 8. cap. 21.*

(26) L. 8. *Belli pun.*

(27) 2. *Sam.* 14. v. 26.

(28) vid. *Sanctius Tirinus, Mariana, Waſerus ad d. l. Sam.*

(29) *de Aſſe ejusque partibus.* (30) *de Capillamēt. c 5. n. 20.*

(31) *Spartian. in Ælio Vero c. 2.*

(32) *in Vita Cæſaris c. 45. add. Rhodigin.* L. 3. *c.* 29.

ctatorum jocis obnoxiam expertum fuiſſe, Suetonius (32) auctor ſit; utramque quidem opinionem citra contradictionem admitti poſſe, haud verò exemplum iſthoc ad hanc claſſem congruè referri, arbitramur.

§. 6. Propius huc ſpectare videntur, apud quos ſtudium promittendi capillos in partem *Cultus religioſi* deſerviit. Illuc non incommodè trahitur mos antiquiſſimus, quo adoleſcentes ad conſiſtentem usque ætatem comam nutrire ſoliti, ſubſequente deinde tempore eam detonſam Diis conſecrabant. Plutarchus refert, temporibus Theſei moris fuiſſe, ut excedentes ex ephebis Delphos profecti, detonſæ comæ primitias Phœbo offerrent. Martialis quoque conſuetudinem eam Romanis fuiſſe indicat; Feſtus Pompejus teſtatur, Capillarem arborem Romæ appellatam, in qua tonſum capillum DEO conſecratum ſuſpendebant adoleſcentes; vid. Polus (33) Veſtalium virginum crinis ad Loton arborem Romæ vetuſtiſſimam deferebatur conſecrandus. Alii fluminibus & ſtagnis,(forſan quòd rerum omnium ſive principium, ſive Elementum primum aquam, ſecundum philoſophiam Thaletis, credidêre) capillum devovebant (34) Qui mos, (ut plura alia à ſuperſtitioſis gentilibus quaſi per manus tradita in Eccleſiam Romanam irrepſêre) etiamnum obſervatur in Monialibus, ut initiandæ cirros capillorum detondeant, peculiaribusque Divis voveant, velut ejurantes faſtus ſeminaria, & perpetuæ caſtitatis (cujus avocamentum eſſe queat comtus capillus) obſervationem profeſſæ. Athenienſes ferias quotannis celebrarunt, quibus puberes adoleſcentes detonſis crinibus ac exuviarum inſtar Dianæ appenſis, virilem togam ſumebant. Is autem crinis Græcis velut nutritius & apud Tragicos quaſi tonſilis appellatus, tantiſper intonſus ſervabatur, donec Diis conſecraretur. (35) Plenius hanc Græcorum conſuetudinem deſcribit Joh. Jonſtonus (36).

(33) *Synops. Crit. ad Lev.* 19 *v.* 27.

(34) v. *Cal. Rhodig. l.* 7. *c.* 23. *Statius Sylv. l.* 3.

(35) Jun. *de Com. p.* 362.

(36) *de Feſt. græc. c.* 6. *p.* 27.

§. 7. Quod ſi ordine aliquantum inverſo à ſuperſtitioſo paganorum ritu ad Eccleſiam veram progredi licet, conſecrationis iſtiusmodi capillaris veſtigia in *Nazaræis* quoque Theologos obſervaſſe, deprehendemus. Quod enim lege Divinâ (37) de non tondendis capillis ante completum votum, cavetur, potiſſimùm hoc fine ſupremo Legislatori placuiſſe dicunt, ut eos in termino voti

(37) *Num.* 6. *v.* 5.

voti ſui Domino darent. Certum quippe eſt, Nazaræos olim, voto completo, comam detondiſſe, eamque igni ſacrificiali ſuperimpoſitam DEO obtuliſſe (38). Inde notanter Conſecratio i. e. ſignum ſeparationis à vulgari converſatione in eorum capitibus, h. e. promiſsâ illa Cæſarie intonsâ eſſe dicitur (39). Eò & à Junio (40) Samſonis, ceu capillus ab utero Matris DEO conſecratus, & abs aliis Pauli, Chenëreis (quæ portus erat Corinthiorum) comam deponentis, illiusque de radendis quatuor virorum capillis (quod voto ſeſe obligaverant) mandatum refertur (41) Sed vid. Commentat. ad dd. ll. & Gejer (42).

§. 8. Atque ita gentibus populisve Comam ceu ornamenti, libertatis, gravitatis &c. ſymbolum in pretio fuiſſe vidimus. Verùm ut mores ſubinde mutant ac tempora, nihilque rerum humanarum in eodem ſtatu permanet nec hic ritus, intra cancellos uniformis undiquaque culturæ ſeſe coactari paſſus eſt. Inde Ornatum iſtum nativum in augmentum decoris in humano corpore plerumque aſſumptum, nonnulli in ſignum deformitatis, horroris & luctus verterunt. Spartanis promiſſi capilli non ſemper arridebant; Lycurgus tamen milites promiſſo capillo & comatos eſſe voluit, terribiliores viſu eos arbitratus (43). De Suevis ſui temporis Tacitus (44) & de Arabibus, peregrinatorum fide, ſcribit Camerarius: (45) ſolere illos cornua & cincinnos ex proprio capillo nectere, atque ſic bicornes in prælium prorumpere. Indorum populos efferos, & ſolitudine commerciique jure denegato immites, unguibus nunquam reciſis, & hirſutis intonſisque comis aſperos damnat Curtius. (46) Luſitanos quoque qui in montibus horridum & incultam vitam humi ferarum ritu ſtrati degebant, profundam comam nutrire ſolitos, ſcribit Strabo.

§. 9. In Luctu comam nutrire ſolenne multis populis fuit. Ita Caji Principis, Barbam & capillum, auditâ ſororis morte, ſubmittendis meminit Salmuth. (47) Cajum certè Caligulam, auditâ Druſillæ filiæ morte, præ nimio dolore capillum nutriviſſe, refert Suetonius (48). De M. Lucio ita Cicero: *Sed erat veſte obſoletâ, capilloque & barbâ promiſſâ, præferens in vultu habituque inſignem memoriam ignominiæ acceptæ.* Similiter Terentius Varro poſt cladem Cannenſem reliquo ſuæ ætatis tempore mento pariter

(38) *d. c. 6. v. 18. add. Sam. Petit. L. 1. var. Lect. c 3 ubi plura de loco & tempore torſionis Nazar. notatu digna recenſet.*

(39) *d. c. 6. v. 7.*

(40) *d. tr. p.* 367.

(41) *Act.* 18. v 18. 21. & 24.

(42) *de Luct. Ebr. c 8 §. 4.*

(43) *Alex. ab Alex. l. 5. c.* 18.

(44) *de Mor. Germ.*

(45) *Cent. 1. c. 93.*

(46) *Lib. 9. c.*

(47) *ad Pancirol. T. 1. Memor. tit.* 44.

(48) *in Vita ejus cap. 24.*

riter

riter ac capite hirſutus fuit. Sparſas quoque & fluentes comas in funeribus receptas legimus. Cujusmodi illud eſt apud Ovidium, de Druſi Germanici nece ad Liviam: *Vidimus attonitum fraternâ morte Neronem, pallida projecta flere per ora comâ.* Et apud Virgilium paſſi quoque crines in mœrore leguntur h. e. inculti & in humeros negligenter rejecti. (49) Lugentibus annumerari inſuper meretur ille olim ſupplicantium crinis habitus, cùm ab aliis auxilia petituri formâ apparebant ſordidiſſimâ, ut eò facilius miſera eorum conditio alios ad commiſerationem moveret. Sic Legati Alexandrini ſordidâ veſte capillisque promiſſis ingreſſos fuiſſe Curiam Romanam, ibique procumbentes lacrymis opem exoraſſe, teſtatur Livius (50). Eodem habitu Catinenſes aliquando Lacedæmonios adverſus Syracuſanos pacifragos imploraſſe feruntur. (51) Et certè cum luctuoſis hisce capillis magnam affinitatem habent illi, quos apud Romanos Rei criminum, ceu infeliciſſimi, in quo verſabantur, ſtatus indices alebant; Ferebat quippe ita Mos illius populi, ut Reus poſtulatus Civis Romanus non illicò carceri manciparetur, ſed liberiori auræ relictus in urbe obambularet, ut ſi pœnam legibus propoſitam evitare vellet, proprio motu exilium ſibi indiceret; Interea verò temporis dum judicialis ferretur ſententia, ab omni corporis munditie & cultu ſolebat abſtinere, comam & barbam undique promittere, nec non viliſſimas veſtes induere, (52) ad captandam eò magis à Quiritibus interceſſionem & gratiam. Neque ita circumibant ſoli Rei, ſed ipſorum amici & neceſſarii eos in ejusmodi ſqualido habitu comitabantur; (53) qui mos tamen poſtea reſtrictus eſt ſancitumque, ut nulli amplius veſtem ſordidam rei nomine in publico habere capillumque ſummittere liceat; niſi ita conjunctus eſſet affinitate, ut invitus in reum teſtimonium dicere non poſſet. (54) Illud ad comæ alimoniam vilem & ſordidam, nec immeritò poſtremo loco referimus, quod de veteri Hybernorum gente Junius (55) tradit; Illam ab omni humano cultu alieniſſimam vix alium capillitii uſum agnoviſſe, quàm ad detergendas manus à pinguibus cœnæ ſordibus, cæteraque omni illuvie; Eâ de causâ ingentes concretorum crinium ſpiras aluiſſe in humeros usque dependulas, quibus vice mantilium

(49) *add. Iun. cap. 5. circa fin.*

(50) *Decad. 5. l. b. 4. c. 94.*

(51) Juſtin. *l. 4 cap. 14.* Speidel *Von* *ee* Haar ab≠ ſchneiden. *p. 555.*

(52) Gell. *l. 3. c.* 4 Barth *in adverſ. l. 40. c.* 13.

(53) Senec. *l. 5. Controv.* 30.

(54) L. 39. *ff de injur.* add *l. 15. §. 27. eod.*

(55) *pag. m.* 352.

lium diffluentes pinguedine ciboque digitos ſolebant injicere, eoque pacto abſtergere.

Cap. III.

De Tonſura Capillorum.

§. 1. De promiſſis capillis ſat fusè hactenus. De *tonſis* & *raſis*, ut nonnulla jungamus, connexio materiæ poſtulat. Sex potiſſimum modos, tollendæ recrementitiæ crinium ſylvæ, ex antiquitate collegit *Hadrianus Junius*: nam aut tondebant forficula, aut radebant novacula, aut digitis vellebant, aut volſellis (Gallis *pincettes*) eradicabant, aut deglabratoriis medicamentis extinguebant; aut denique pice reſinave extirpabant. Quos tamen omnes ſub vocabulo tonſuræ nonnihil latius accepto complectemur. De *Origine* tonſuræ variè differunt eruditi, conjecturis potiùs quàm ſolidis rationibus inducti. *Carolo Maetſio* (1) probabile videtur, Adamum comam ferramento vel alio inſtrumento ſimili totondiſſe, neque ex eo ſolo, quòd ferramenta à Thubalkaino demum fabricata leguntur *Gen. 4. v. 22.* ſententiam contrariam probabiliorem reddi, cùm hic non tàm primus inventor, quàm potius artis in majus excultæ authòr ab interpretibus hiſtoriæ ſacræ reputetur, nominatim à *Junio, Piſcatore, Cajetano, Salanio, Pererio.* Adhæc potuiſſe Adamum inſtrumenra tonſioni apta eâdem arte fabricare, quâ ligones & raſtros ad agriculturam ſibi comparaverit; Neque difficilius videri, ex ferro aut alia quavis ſimili materia forpices ad ungues & crines reſecandos conficere, quàm terram proſcindere, plantare, ſerere, irrigare, ſemitas viasque deambulationibus aptas parare. Vel ſi maximè uſus ferramentorum ipſi incognitus fuiſſet, ingenii tamen ad omnia intenti acumen, & DEI φιλανθρώπου benignitatem alia tonſuræ inſervientia inſtrumenta ſuppeditare potuiſſe, talia ſcil. quæ inſecutis temporibus homines ſciſſioni adhibuerint, quemadmodum de Zippora uxore Moſis, filiolum ſuum lapide acuto circumcidente, plurium doctiſſimorum virorum ſuffragio, de Mexicanis, quòd iis, quos immolabant,

(1) *in Diſſ. ad 1. Cor. 11. & Sylv. Qq. Inſig. c. 13.*

 bant,

bant, cultro lapideo magno, lato & acuto pectus aperuerint, Joſephi Acoſtæ (2) de Dionyſio Siciliæ Tyranno, quòd ardentibus nucium putaminibus comam circumaduſſerit, Plutarchi, de Canibalibus barbam inſtrumento ligneo aut lapideo vice novaculæ utentibus, Michaelis Montani (3) authoritate, comprobatum ſit. Enimverò quid ad iſta & alia pro hac ſententia cumulata regeri poſſit, plenâ manu tradit Revius Theologus Lugdunenſis (4) Nobis lites iſtiusmodi tantâ animorum commotione fruſtra agitari videntur; tùm quia quæ ſuper hac re diſputantur, nullâ certitudine, ſed meris conjecturis nituntur, quibus quisque ex ſuo ingenio fidem addere vel demere ſolet; tùm quia quæſtio præjudicialis, an videlicet crines Adami eò usque exundarint, ut ſucciſione vel tonſione opus habuerint, prius enodanda fuiſſet. Unde verò luxuriantem comam, quam uterque nimis forſan confidenter ſupponit, probabunt. An ex Scriptura? At ea nihil tale dicit. An ex traditione? At de ea nihil accepimus. An ex ratione? at ea non comparet.

(2) *Hiſt.* L. 5. *c.* 20. & L. 6 *c.* 26.

(3) *des Eſſays l.* 1. *c.* 30.

(4) *tr. de lib. Chriſt. circa uſ. capillitii.*

§. 2. Plus lucis affundent Hiſtoriæ, ſi in originem morum & rituum particularium hujus iſtiusve gentis inquiramus. Cùm enim peculiare ſuum ſtudium ſectari quælibet natio ſoleat, & non ſingulis ſaltem ſeculis, ſed ferè annis alias vitæ rationes probet, ut quod hoc tempore concupivit, ab eodem alio tempore ſummoperè abhorreat, mirum videri non debet, ſi prolixos & tonſos crines ſubinde uni eidemque populo placuiſſe deprehenderit. Et *Græcis* quidem capillos capitis detondere in uſu antiquiſſimo fuit. Si Varroni fides adhibenda, in Italiam Tonſores primum ex Sicilia venerunt, poſt Romam conditam Anno 454. adducti à P. Ticinio Mena: (5) antea tonſuræ uſum nullum fuiſſe, ex Veterum non admodùm Senum, ſed in medio ætatis ſculptorum ſtatuis, & Poëtarum teſtimoniis colligit Jac. Thomaſius. (6) Apud *Batavos* raſura incepiſſe videtur circa annum circiter Chriſt. 1100. ſub Imperio potiſſimum Theodorici III. Hollandiæ & Zelandiæ Comitis, qui planè Hollandicâ facie, promiſſa ſcil. barba & capite glabro repræſentatur cum reliquis ab Hadr. Barlando. (7) *Turcis* ſuperioribus ſeculis comas alere uſitatum fuit. (8) Hodiè tamen ſecus eſſe, ex ſingulari prohibitione Mahumeti,

(5) Dempſter. *ad Roſin. Antiq. l.* 10. *c.* 29.

(6) *de Barb. c.* 2. *lemm.* 1.

(7) *Holl. Somit. Hiſt.* & *Icon. c* 4.

(8) vid. *Hiſt. Muſelman, Leonclav. operâ edit. l.* 4. *in Vita Archangaſt. Camer. Cent.* 2. *c.* 40. *p. m.* 172.

humeti, teſtatur Müller. (9) In *Germania* & *Gallia* deſuetudini quoad comam ſolicitè antea cultam Philippus Bonus Dux Burgundiæ circa annum 1460. initium præbuiſſe fertur, refer. Heutero. (10) Idem ſequenti ſeculo XVI. in Galliâ tempore Franciſci I. qui poſt acceptum vulnus, ad facilitandam medelam, capillos tonderi juſſit, contigiſſe, tradit Bodinus. (11) Gemina de Theophilo Imperatore Græco naturâ calvo refert Camer. (12) Cranzius (13) verò circa res geſtas Ann. 1481. de Germanis hæc inſerit: *Quo tempore* (ſcil. quùm implicitus bello Turcico eſſet Matthias Hungariæ Rex) *apud Principes noſtrarum partium cepit haberi ſolenne, capillos truncari ſibi ſuisque. Miſere ſibi invicem literas incluſis forpicibus cum mandatis. Ita ludunt noſtri, dum res ſerias pro omnibus tractant, qui colluctantur infenſiſſimo Chriſtianis Turco hoſti. Ea tum res agebatur de capillis ſeriò tractandis. Sed ſive vigilantibus per vim & jocum, ſive dormitantibus utcunque truncare ſtuduerunt, militaribus viris, ineptum arbitrati, ſi ut puellæ comas ornent.*

(9) in der Türckiſchen Hiſtori *l. 2. part. 3. c. 3. ex eo Speidel,* Voc. Bart.
(10) *de Reb. Burgund. l. 4.*
(11) *de Rep. C. 4. c. 6.*
(12) *Cent. 2. c. 40.*
(13) *Vandal. l. 13. c. 23.*

§. 3. Quibus ex cauſis frequens iſta circa habitum crinis mutatio inducta fuerit, dictu, ſi non difficile, operoſum tamen videtur. Fuit enim, cùm raſum vel tonſum in capite incedere pars *Religionis* haberetur. Sic Nazaræos, voto completo, igni ſacrificiali detonſam comam commiſiſſe, ſupra *cap. 2. §. 7.* dictum. Quorſum & referunt illam raſionem, quæ adhibebatur, ſi quis vel de lepra ſuſpectus, vel ex eadem jam ſanatus ac mundandus erat. (14) Item quando Levitæ DEO conſecrandi primùm conſpergebantur aquâ conſecrationis, ducentes poſtmodum novaculam ſuper totam carnem ſuam. (15) ſic formoſæ etiam mulieres captivæ, ſi Iſraelitæ fieri deberet uxor, radendum prius erat caput. (16) Qui Mahumetanorũ ritus circa ſacra penitius inſpexerunt, perhibent, eos in urbe Meccâ cultum facturos certo deſidere loco, caput, vel ſaltem ſupra dextra capitis tempora in figura orbis radi curare. Ad hoc tonſuræ genus pertinet *Tonſura Clericalis* & *Monaſtica* apud Pontificios recepta, cujus initium à Nazaræorum ritu ſupra tacto repetunt Polyd. Vergilius, Iſidorus. (17) Sed quùm nonniſi *duo* genera Nazaræorum in ſacris occurrant, *unum* eorum, qui ſponte ſua legibus Nazaræatus ſe ſubjiciebant, ut quisque pro ſua devotione tempus ſibi certum præfiniret, dicti Votivi: *Alterum* eorum, qui præter ordinem

(14) Lev. 13. 33. & 14. 8. & 9.
(15) *Num.* 8. v. 7.
(16) *Deuter.* 21. v. 12.
(17) *de Divin. Off. in Conc. Aquisgr. c. 1.*

Imperio Divino inde à vitæ primordiis profeſſionem iſtam amplecti jubebantur, cujusmodi fuiſſe dicunt Samſonem & Johannem Protobaptiſtam. (18) Neutrum tonſis Monachis & Clericis convenire, Theologi noſtrates conſtanter tuentur. Non illud, quia eorum profeſſio non temporaria, ſed perpetua; Non hoc, quia Edicto Divino ad colorandam vocationem, qualis Nazaræis tribui ſolet, hactenus deſtituti, non habent, in quo firmum ſeparationis ſuæ præſidium collocent. Introduxiſſe verò primùm tonſuram hanc Monaſticam, inter naſcentis Eccleſiæ primordia Anacletus à Petro, (juxta computationem Pontificiorũ) Vtus Papa Romanus dicitur; (19) quam deinde Succeſſores illius ſub pœna Anathematis confirmarunt. (20) Alexander III. (21) juſſit, ut Clerici, qui comam nutriunt & barbam, etiam inviti à ſuis Archi-Daconis tondeantur. Et in quarto Concilio Toletano præcipitur, ut Lectores, Levitæ & Sacerdotes, detonſo ſuperius capite toto, inferius ſolam circuli coronam relinquant. In quo poſteriori Pontificii facilè acquieſcunt. Sed canonem ex Concilio Carthaginenſi hauſtum, poſt in Jure Pontificio repetitum, una cum prædicto Reſcripto Alexandri III. corruptæ Lectionis communiter arguunt, atque in priori juxta Manuſcriptos codices Bibliothecæ Palatinæ & Conciliorũ monumenta hoc ipſo Seculo edita ita legendũ cenſent: *Clerici neq; comam nutriant, neque barbam radant*; In poſteriori verò, tonſores imitati, vocem barbæ abradunt, utpote quæ in Concilii Agathenſis, unde reſcriptũ iſtud manavit, exemplaribus non deprehendatur. (22) Utut ſit, morem hunc tondendi capillos, non ſemper, vel minimùm non ubivis uſu à papicolis obſervatum fuiſſe, conſtat. Nam in Hiſpania olim tonſuram iſtam, occaſione quorundam Hæreticorum, qui eandem cum Catholicis uſurparunt, ejus Regionis Epiſcopos in Concilio Toletano IV. (23) prohibuiſſe, ex Gregorio Turenenſi (24) notat Speidel (25) & ex Hotting (26) Gejer. (27) De Gallia æquè dubitat Thomas (28) add. Brentius, Dn. Cancell. D. Oſiander (29) qui veteres Sacerdotes & Monachos raſos non fuiſſe, amplius ex Optati loco contra Parmenionem probare nititur. In conſignandis cauſis, introducti ritus hujus Eccleſiaſtici, Romanis addicti ſacris imprimis operoſi ſunt. Plerique

(18) *Luc. 1. v. 15.*

(19) *Polyd. Vergil. de Rer. Invent. l. 4. c. 8. Ægyd. Maſſæus & Bedas annal. l. 5.*

(20) *Can 23. Diſt 23. c. 4. & 5. X. de Vit. & hon. Cler.*

(21) *Can. 22. Diſt. 23. c. 7. X. de Vita & hon. Cleric.*

(22) vid. *Iohan. Piccii Valeriani Pellunenſis de Sacerdotum barbis ad Cardinal. Hippol. Medicem Orat.*

(23) *c. 40.*

(24) *de vita Sanct. Patr. c. 17.*

(25) *d. Voce* Haar *p. 557.*

(26) *Hiſtor. Eccleſ l. 1. p.* 436. (27) *de Luct. Ebræor.* (28) *de barba c. 2. n.* 175. (29) *ad Levit.* 19. *v.* 27.

rique Iſidorum (30) ſecuti, tonſuram ſignum quoddam, quod in corpore figuretur & in anima perficiatur, vel cum Polyd. Vergilio (31) commune initiatis omnibus inſigne, præcipuumque ſacri prophanique capitis diſcrimen venditant, quæ admonere dat Sacerdotes, ſpretis omnibus humanis voluptatibus, oportere cœleſtia tantum meditari. Quamquam & aliæ ſpecialiores pro Monachorum tonſura, à reliquorum Clericorum multum diſtante, ex Card. Baronio (32) Germano Epiſcopo Conſtantinopolitano (33) ſuppeditet Speidel. [34] in quas penitius inquirere jam non vacat.

(30) *L. ſupr. alleg.*
(31) *L.* 4. *c.* 8.
(32) *Tom.* I. *ann. Chr.* 58. *n.* 124.
(33) *Theatr. Rer. Eccleſ. Add. Jun. de coma cap.* 2. *in princ.*
(34) *d. l.*

§. 4. Alii capillos ponebant ſtudio *munditiei;* quomodo adhuc hodiè ſtatis temporibus crines tonſoribus committi ſolent. Ita Joſephus ad Pharaonem è carcere ducendus prius radebatur [35] Idemque facere etiam Mephiboſethum conſueviſſe certis temporibus, colligimus ex 2. *Sam.* 19. *v.* 24. Ipſe Summus Sacerdos in Eccleſia Veteris Teſtamenti qualibet Sabbathi veſpera tondendus erat, ita ut forpice circumquaque crines æquarentur, capite tantum non raſo; uti ex Seldeno refert Geier. [36] Introducto Romæ tonſuræ uſu adeò comæ curam habuêre Romani, ut de-ridiculo fuerint, ſi quibus forte capillus paulò inæqualius fuerit tonſus. Alicubi ſucciſio crinium recepta *expeditioris pugnæ* cauſa; quomodo populi quidam bellicoſi crines tondebant anteriores, eum in finem, ut ubi occaſio eſſet confligendi cum hoſte, capillis ab eo comprehendi non poſſent; quæ tamen tonſio partialis tantum fuit; ſiquidem fronti ſaltem demebant, poſteriores verò nutriebant, ut prehendi fugientes poſſent à tergo; Obtinuit autem iſte tondendi mos apud Arabes olim, Abantes, Myſios, Curetes, Ætolos, Lacedæmonios. [37] Idem de Americanis & reliquis Indis occidentalibus refert Camer. [38] Aliis demebantur capilli *ignominiæ* cauſa; Eò pertinent Longobardorum aliorumve populorum inſtituta, qui comam aliàs alentes, in damnatos animadvertebant forpice & ſcopis h. e. ton ſos cædebant virgis. [39] Apud Romanos tonſura pœnæ loco in crimine peculatus [40] ſepulchri violati [41] caſtrationis [42] Itemque comeſtionis cibi ex ſanguine præparati [43] & raptus ad-

(35) *Gen.* 41. *v.* 14.
[36] *d. tr. c.* 8. §. 4.
[37] *Alex. ab Alex. gen. dier. l.* 3. *c.* 7. *& lib* 5. *c.* 18. *Tiraqu. in not. ad eund. Pier. lib.* 32. *Hierogl. c* 36. *Camerar. Hor. Subc. Cent.* 1. *c.* 36.
(38) *d l.*

(39) *Salmuth ad Panciroll. T.* I. *Mem. Tit.* 44. *Gandinus de Maleſ. in tractatu de pœn. n* 56 (40) *l.* 11 *§.* 1 *ff ad* L. *Iul pecul* [41] *Conſt* Leon 96. *in fin,* (42. *No*v. Leon. 50, *in fin.* [43] *No*v. *Leon,* 50, (44) *Nov. d. Imper.* 35.

adhibita. Extat quoque Caroli M. conſtitutio: *Adjutores Conſpirationum ſinguli eorum alter ab altero flagellentur, & nares ſibi invicem præcidant. Ubi verò nihil mali perpetratum eſt, ſimiliter quidem inter ſe flagellentur, & capillos ſibi invicem detondeant.* [45] Franciæ conſuetudine [quod de Germanis Tacitus quoque affirmat] uxorem à marito adulterii poſtulatam & convictam tonderi, & capillis abſciſſis veſtibusque in circuitum reſectis ignominiosè per vicos circumduci, ſcribit Boerius [46] LL. Alemannorum, quæ temporibus Clotarii Regis ſancitæ ſunt, ita ſtatuitur: *Si quis alicui contra Legem totonderit caput liberum non volenti, cum duodecim ſolidis componat.* [47] In Speculo Saxonico nonnulli delinquentes dicuntur per cutem & crines condemnari, quibus tonſuram in pœnam ceſſiſſe exiſtimat Speidelius [48] ſed forſan ſatius eſt, verba iſta de pœna corporis afflictiva in genere, wann die Klage zu Haut und Haar gehet / unde cauſæ Criminales denominationem iſto Jure recipiunt, exaudire. [49] Propius huc ſpectat, quod de Henrico Aucupe Imp. Rom. narrat Reineccius, [50] cujus Legati cum ab hoſtibus, qui munitiſſimum locum Hartesburgum in monte prope Goslariam occuparant, violati, & crinibus præciſis, virgis quoque malè mulctati eſſent, tantam inde indignationem concepit, ut mox punitis ſeverè violatoribus pacis, munitionem illam funditus everterit. [51] Ad eandem ignominioſam relegamus tonſuram ſervorum ita dictum capillicidium. Apud Romanos ſervi manumittendi raſis capitibus prætorem adibant, ibique virgulâ à Vindicio quodam vindictâ nuncupata pulſati, ſervitutem exuebant. Hinc eſt, quod gravis author Polybius Pruſiam Bithyniæ Regem indignum tanti nominis majeſtate ſcribit, quòd Pileatus raſo capite obviam procedere Legatis Romanis, & quod Appianus addit, verbis eorum libertum ſe profiteri haud veritus fuerit. Græcorum quoque mancipia raſa fuiſſe teſtatur Ariſtophanes, [52] unde Athenienſes illum, qui ex ingenuis radi ſe primùm paſſus fuerat, convicii nomine Κέρσην appellarunt. [53] Apud Longobardos detondebantur capilli in ſignum ſervitutis, & Siculorum captivi tonſis crinibus in triumphum deducebantur, teſte Plutarcho. [54] Fuit etiam, cùm tonſum incedere no-

(45) refer. *Camer. Cent. 3, c. 96.*

(46) *Deciſ. 297. n. 13.*

(47) *Camer. Cent. 1. c. 36. p. m.* 166.

(48) *d. Voc.* Haar ꝛc. *p.* 555.

[49] vid. Carpz. *Pr. Crim. p. 3. Q. 102. n. 55.*

[50] *Chron. Slav. l. 2. c. 39.*

[51] *Add. ſimile exemplum 1. Reg. 10. 1. Paralip. 19.*

[52] *citatus à Jun. d. tr. c. 2.*

[53] Jun. *d. c. 2. p. m. 322. Add. idem p. 319. ubi probroſam Morionum aſuram hodiè adhucdum uſitatam ſubjungit.*

[54] cit. Camer. *Cent. 1, c. 56.*

notula ſubjectionis Civilis reputaretur. Eò ex ſupra traditis morem Francis aliquamdiu uſitatum, ut nemini, præterquam Regi, Jus Capillitii eſſet, commodè trahi poſſe exiſtimamus, cum Speidel. [55] Thomas. [56] Et cùm ſubjectio iſta libertatem naturalem magis circumſcribat, quàm tollat, eò forſan reſpexit Carolus M. in privilegio Friſionibus Romæ in Lateranenſi palatio anno 802. his verbis conceſſo: *Item ſtatuimus, ut Friſones volentes militare & in ſubſtantia habentes, ſint usque ad ſummitatem aurium circumtonſi, auro in eorum paludamento undecunque ſplendentes, ut per hoc ſuam valeant oſtendere libertatem ipſis à nobis eſſe collatam.* (57) Raſuræ capillorum, in memoriam beneficii inſignis collati, exemplum nonnulli è Polonia repetunt, atque tempore Caſimiri in recognitionem, quòd Pontifex Romanus Regem, Monachũ tunc & Diaconum, profeſſionis & Sacramenti Religione ſolverit, incolas iſtius provinciæ raſuram contra morem iſtius temporis, transmiſſo quotannis ad aulam Romanam denario, recepiſſe contendunt. Verùm quùm de rei veritate dubitet, & raſuram nonniſi Regi injunctam è Dubravio noviſſimè oſtendat, inſuperque denarium iſtum rationem tributi habuiſſe, perneget Schulz. (58) nos idipſum in medio relinquimus. De tonſura calamitoſa & mœſtitiæ inſignioris ſymbolo vid. Jun. (59) Speidel. (60) Camerar. (61) imprimis verò D. Geier. (62) Supernaturalis & cœlitus quodammodò factæ tonſuræ memorabile exemplum vid. ap. Alb. Cranz. (63) De vario Ornatu, criſpatura, contortione, fucis, unguentis, & coloribus capillorum, ut & de canitie, & calvitie, ſatis prolixè, quantùm ad telam Hiſtoricam, egit ſæp. alleg. Jun. (64) De Capillis ſuppoſititiis & Capillamentis, (vulgò Paruquen) aliâ vice, Deo dante, videbimus.

(55) *d. l.*
(56) *de Barb. n.* 100.
(57) *Ludov. Guicciard. in deſcript. Belg. & ex ipſo Camer. Cent.* 2 *c.* 40
(58) *Polon. nunquam Tributar. Sect.* 6.
(59) *d. c.* 2. *p. m.* 323. *& ſeq.*
(60) *d. Voc.*
(61) *Cent.* 2. *cap.* 40.
(62) *de luct. Ebraeor. c.* 8. §. 5. *ſeqq.*
(63) *Metrop. L.* 6. *c.* 10.
(64) *d. tr c.* 7. 8. 9. 10. *&* 11.

CAP. IV.

De

Moralitate Capillorum.

§. 1. DE Moralitate circa capillos diſquiſituri, non quicquid quoquo modo ad mores (ſub quo vocabulo varias involvi ſignificationes, abhinc toto cœlo remotas, condiſci poteſt ex iis, quæ congeſſit *Sluter.*) (1) ſpectat, coacervare, ſed de capillis & habitu crinis, in quantum reſpectum habet ad Jus Naturæ & De-

(1) *de Act. Mor. c.* 1. §. 3. *ſeqq.*

Decorum, in cultu exteriori corporis juxta dictamen rectæ rationis obſervandum, ſaltem agere animus eſt. Jus Naturæ dum pro principiis Tractationis noſtræ ſeligimus, ſequeſtrandæ nobis erunt LL. particulares poſitivæ, tùm divinæ, tùm humanæ, quibus libertatem circa uſum capillitii circumſcribi poſſe, & ſubinde circumſcriptam fuiſſe, nemo ambigit. Et in his quidem voluntatem Legiſlatoris, vel expreſſam, vel tacitam, allegaſſe ſufficerit. Illic verò rem ex veris & genuinis principiis eruere negotium altioris indaginis videtur. Comam ſive prolixos Capillos ſequiori ſexui propriam, virili verò minus, utrobique naturâ ita jubente, convenire, multi, ſed vario rationum apparatu, adſtruere allaborant.

§. 2. Sunt, qui prærogativam *ſexus virilis* eousque extollunt, ut nutritionem ſuperfluæ iſtius & recrementitiæ ſobolis, quâ non niſi mulieres elegantem ſibi formam reddere ſoleant, juxta iſtud Apuleji, (2) longè infra ejus *dignitatem* computent. Hinc Hadrianus Junius (3) *Si quis*, ait, *expenſius ad Critolai bilancem examinet omnia, aut more ſaltem Areopagitarum citra affectus judicet, is facile inveniet, ſtudium nutriendæ comæ non inutile modò eſſe vile ac ferum, ſolosque cùm pueros tum fœminas decere, verùm etiam ſervile, ignominioſum, ſupercilii faſtusque plenum eſſe, ac mollitiei notâ ſeculis omnibus in Viris infame fuiſſe. E contrario Tonſuram decoram, cultuique corporis neceſſariam, libero animanti & politico, homini videlicet, propriam, ſalubrem, virilitatis denique argumento honorificam eſſe habitam.* Et ne dictatoriâ autoritate talia obtrudere videatur, locuplete, veterum imprimis Scriptorum authoritate, (4) evincere contendit, idem fermè olim fuiſſe tondere Comam, & virilem habitum aſſumere.

(2) *Metamorph. l. 2.*
(3) *dict. tr. c. 4 p. 351.*
(4) Vid. *Loc. ab ipſo allegat. pag.* 355. 359. 360. & 367.

§. 3. Alii *Vilitatem materiæ*, tùm ab ortu, tùm à ſubjecto in quo, corporibus ſcil. abjectis, è quibus copioſius pili progerminent, tùm à communi hominum judicio, (ex quo proverbialis locutio: ne pili quidem i. e. nihili facio: orta,) repetentes, virum gloriæ decorisq; cupidum, vel ſolâ iſtius contemplatione ab aliimonia hac, ceu omninò probroſa, retrahere ſatagunt. Quibus potiſſimùm ſuffragatur Syneſius, cujus locum ex libello περὶ Φαλάκρας adhucdum inedito citatus Junius ita Latine dedit: *Crines ſunt quiſquiliæ & glumæ animantis, ac putamina quædam fructuum,*

naturæ

naturæ ludibria, & imperfectæ materiæ ſuffrutices. Medicos quoque in partes vocant, quos inter Princeps artis ſuæ Galenus (5) pilos in corpore humano, ex craſſiori quadam & fuliginoſa humorum illuvie, quæ à calore per anguſtos membranæ meatus foras propulſa, dum hæreat in tranſitu, condenſetur, oriri dicit. Inde ad excrementa & quisquilias usque capillos ablegare haud veretur Junius, additâ gravi exhortatione: *Iniquum fuerit in hoc nos luto hærere, quin modis omnibus inde eluctandum, valedictoque alendorum crinium ſtudio, Tonſuræ opera danda, quæ quòd imprimis homini* (de virili autem ſexu duntaxat loquitur) *ſit propria, demonſtratione non indiget, clarèque ex eo liquet, quod non niſi agreſtia, mollia, mortua denique omnia pilis horreant, cadavera, monſtra, gigantes, ſemiferi, Fauni, & monoculus ille Polyphemus &c.* Add. Santorellus Med. & Prof. Neapolitanus *de Sanit. Nat. L. 6. cap. 5. pag. 142.*

(5) *de Temp. q. 2. c. 5.*

§. 4. Nonnulli ad *diſtinctionem ſexuum* provocant, & quod ſupra jam à nobis tactum, quaſi Coma virilis cum decoro ſexus præſtantioris haud conſiſtat, ſpecioſius ita proponunt: Naturam docere, inter utrumque ſexum diſcriminis rationem habendam eſſe, eumque in finem non diſtincta ſaltem cuique vivendi præcepta inſtillaſſe, ſed, ad evitandam omnem confuſionem, circa habitum quoque corporis externum alia atq; alia ſigna enixam eſſe, è quibus τὸ decorum in communi, & quid cuivis pro ſexus ſui ratione conveniat, colligere in proclivi ſit. Haud ita incurioſo oculo luſtrari debere ſtatutum ab ipſo Deo ordinem, quo Mulieri crines denſi & prolixi ſuppeditentur, viro non item: Omninò naturæ, in certum ſemper finem intentæ, opus videri, quo viri & mulieris capita ita diſcreta appareant, ut hujus ſit aptiſſimum ad nutriendam Comam, illius verò prorſus ineptum; neque inſuper habendam inclinationem naturalem ſive animi propenſionem, quæ mulieribus inſit ad nutriendam Comam, quæ naturale ipſis ſit velamen, non æquè viris. In hanc ſententiam citari ſolet Rivetus in epiſtola quadam de ſenſu loci *1. Corinth. 11. v. 14.* Gallico idiomate edita: *C'eſt choſe honteuſe à la femme d'être tondue, par l'*ENSEIGNEMENT DE NATURE*, qui luy a pourveu de cette couverture, par l'humidité de ſon cerveau. C'eſt choſe auſſi honteuſe à l'homme,* PAR L'ENSEIGNEMENT DE NATURE, *de nourir*

des grands cheveux, comme s'il vouloit renoncer à ſon privilege, & ſe rendre effeminé. Dieu luy ayant donné un autre ornement diſtinctif en ſa Barbe. Gemina tradit Hadr. Jun. (6) Beza (7) *Natura*, inquit, *viro breviores capillos, etiamſi quis ſinat excreſcere, mulieri prolixiores & capiti obvolvendo tribuit.* Add. plures citati à Maets. *Diſp. text. ad d. l. Corinth. p. 1. θ. 2. & p. 3. θ. 1.*

(6) *d. tr. p. 357.*
(7) *in 1. Cor. 11. v. 14.*

§ 5. *Franciſcus Junius* in hoc argumentandi genere eousque progreditur, ut prohibitionem Comæ virilis inde derivatam præcepto de non confundendis veſtibus utriusque ſexus exæquet. (8) Hoc verò non ceremoniale, rationi cuidam figurativæ innixum, ſed præceptum honeſtatis communis in ipſa natura fundatæ, eoque perpetuum eſſe, ex ratione à Moſe (9) expreſſa, quòd transgreſſores ejus ſint abominationi Domino, colligit; tanquam ſi diceret, non poſſe non abominari Deum homines ejusmodi, qui naturam, naturalemque honeſtatem & ordinem ita conturbent. Utut enim nominatim Comæ mentio ibidem non fiat, ab honeſtate tamen, quæ in veſtibus perſonarum diverſi ſexus elucere debet, optimè inferri ad honeſtatem in capillis, eidem ordini Divino, cui omnes oportet acquieſcere, obnoxiis, ſervandam; alioquin perituram argumentationem, quæ duci ſoleat à comparatione parium. Conſentit Rivetus l. cit. his verbis: *Comme la Loy ne veut pas, que l'homme prenne l'habit de femme, ny au contraire: auſſi veut la meme loy conforme à la nature, que l' homme marche la teſte leveé, & qu'il ait notable diſtinction entre l' homme & la femme, Même Pour Les Cheveux.*

(8) *Anal. Deut. 22. v. 5.*
(9) *Deuter. 22. v. 5.*

§. 6. *Carolus Maetſius*, judicio Voetii (10) pereruditus & ſolidus Theologus, interque eos, qui hoc ſeculo Controverſiæ, uti vocant, Capillari in Hollandia ſeſe immiſcuerunt, haud poſtremus, de Coma virili prolixè egit; ejus verò aſſertionum ſumma hæc eſt: 1. Capillos viriles eousque nutriendos, ut cutis capitis cervicisque honeſtè tegatur; Inde damnat capillos humeris involutantes aut tergum flagellantes. 2. Non poſſe præcisè eundem omnibus terminum aut menſuram nutriendi aut tollendi capillos præſcribi, propter diverſam ætatum, complexionum, diſpoſitionum, locorum & temporum rationem. 3. Quicquid capillorum à limitibus, quibus DEUS locum originis eorum circumſcripſit, notabiliter recedat, nec faciat ad utilitatem geſtantis,

(10) *Diſp. Theol. Part. 4. de Exceſſ. Mund. pag. 457. §. 2.*

tis,

tis, ſed potius ei incommodet, illicitũ eſſe. 4 Conſiderare quemque debere, quibus ſit viribus, quæ natura loci, in quo, & cœli, ſub quo vivit, ut modum nutritioni capillorum ſtatuat, ne videlicet neceſſitatem prolixioris capillitii, ubi nulla eſt, fingat, aut ubi juſta eſt, ſcrupulo non neceſſario ſe torqueat, ſibique incommodum accerſat. 5. Conſuetudinem Gentis, apud quam vivimus, quoad nutritionem capillorum non eſſe ſequendam, niſi conſtet talem eſſe, quæ ſacris literis & rectæ rationi non repugnet. (11) Et ut poſteriori huic aſſerto majorem lucem fœneretur, alibi, *Judicium*, ait, *ſanæ rationis, per quod legem naturalem inveſtigamus, quasdam actiones abſolutè damnare tanquam turpes & intrinſecâ malitiâ laborantes, quasdam verò non niſi poſitis ponendis; poſteriori modo cum Poimenandro legem naturæ ſive judicium ſanæ rationis prolixos virorum capillos damnare* cenſet &c. (12)

(11) *in Sylv. quæſt. Inſign. cap. 3. & in Diſp. Text. ad 1. Cor. 11.*

(12) *Add. Id. cap. 14. & 15. p. m. 129. & 139 Voet. Diſpp. Theol. P. 4. p. 454.*

§. 7. Sic ergò in idem placitum conſentientes plures habemus, quoad modum verò demonſtrandi in tam vagas & diverſas collectiones atque illationes diſtractos, ut vix ſibi conſtare videantur. Hos ſcopulos evitaturi alii, inſuper habitâ artificioſa iſtâ deductione, illicò ad verbum DEI Revelatum tanquàm ad ſacram anchoram confugiunt, totiusque Controverſiæ capillaris deciſionem ex fonte limpidiſſimo, indubitatâ & evidentiſſimâ collectione repetere, quàm circa longe petitas ratiocinationes fluctuare malunt, multorum & Veterum & Recentiorum veſtigia ſecuti, quibus de Jure Naturæ parum cognoſci poſſe, aut nonniſi imperfectè, niſi in auxilium vocetur revelatio peculiaris ſummi LLatoris, à quo Jus illud pendeat, conſtans ſententia hæret. (13) Hi verò, miſſis aliis, qui per argumentum allegari poſſent, locis, unicum præſidium collocant in claſſico illo Pauli loco 1. Corinth. XI. Vers. XIII. & XIV. cujus verba in Originario ita leguntur: Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι. ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν, ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ. Vulgata verò Verſio, quam hîc ſequemur, ita expreſſit: *Vos ipſi judicate: Decetne mulierem non velatam orare Deum? Nec ipſa natura docet vos, quod vir, ſi comam nutriat, ignominia eſt illi? Mulier verò, ſi comam nutriat, gloria eſt illi; quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.*

(13) *Vid. Eichel. d. Jur. Nat. lib. & par. part. prior. §. 11.*

§. 8. Non levis quidem circa hunc locum (quem non ſine ratione vexatiſſimum dicit Matth. Polus *in Synopſ. Critic.*) diſceptatio occurrit; num verba Apoſtoli legem importent, an nudum conſilium? ſi prius, an naturalem, an poſitivam? univerſalem, an particularem? Quid ſit φύσις ſive natura? Quid κομᾶν, comatum eſſe? Quid ἀτιμία dedecus? Singula hîc excutere, aut referre ſaltem nec licet, nec libet. Circa ſolam vocem *Naturæ* Eruditi in Belgio 12 ſignificationes congeſſerunt, quas inter non poſtremum locum occupat, quæ Paulum ad judicium rectæ rationis ipſamque legem naturalem hîc provocare dicit. Pro qua ſententia militare videtur, *tùm* analogia Scripturæ, in qua vox φύσις ſæpius in eodem ſenſu occurrit v. g. *Rom.* 1. *v.* 26. & 2. *v.* 14. *tùm* quòd proximior ratio demonſtrandi, aliquid Jure naturali præcipi vel vetari, peti ſoleat ex convenientia vel diſconvenientia cum natura, ad quam, ceu ad optimum & fidiſſimum pædagogum, toties & veteres & recentiores in Moralibus provocant, nil magis commendantes, quàm præſtantiſſimam iſtam vitæ Ducem & ſapientiæ Lucem ſciſcitari & ſequi. (14) *Tùm* quòd conſcientiam Corinthiorum ſolicitet Apoſtolus, eosque ſummæ incogitantiæ arguat, quâ ne ipſius quidem naturæ documentum obſervarent, unde intelligere poſſent, quodnam ſit mulieris, quodnam Viri officium: Iſtum verò ſeceſſum mentis intra ſemet, pro judicio de Jure & moribus, DEUM in Sacris tunc maximè indicare & commendare, ubi populum ſuum legem naturâ notam migraſſe oſtendat. v. g *Eſaiæ* 46. *v.* 8. *tùm* quia in toto contextu virum comatum & tecto capite incedere illi ordini ſubordinatorum repugnare contendat Apoſtolus, juxta quem vir caput uxoris dicatur, velamen aſcititium cum naturali (coma ſc.) tàm arctè conjungat, ut de uno dictum ſubintellectũ quoque voluerit de altero. De illo verò Paulum loqui tanquam de ſigno ſubjectionis & obſequii, cui ex dictamine ſanæ rationis, ſecundùm concinnum iſtum naturalem & conſtantem ordinem à DEO introductum, Mulieres obnoxiæ ſint: quemadmodum è converſo caput integumento liberum in Viris ſignum præbeat Imperii naturâ iiſdem competentis.

(14) *Add. Loc. Senec. Cicer. Laert. cit. à* *Mc*. *Nucl. Iur. Natur.* & *Gent. Inſp.* 3. *N.* 16.

§. 9. Qui ex Gentium populorumve culturâ morum præ cæteris conſpicuorum, inſtitutis & conſuetudinibus argumenta

Juris

Juris Naturalis aliàs petere ſolent, in farrigine exemplorum, quibus Tonſi capilli, tanquam peculiare ſexus virilis Ornamentum placuiſſe, ex hiſtoriis omnis ævi conſtat, & hîc ſecurè requieſcunt. Neq;, ſi quæ è converſo pro Coma virili hinc inde recepta afferuntur, tonſuræ communi conſenſu approbatæ quicquam detrahi putant; Deos Gentilium Crinitos & Comatos quidem depingi; ſed Jovem egregium ſtupri Artificem; Apollinem non minus ſtrenuum Amatorem, Neptunum, cujus lubidinum fervorem undæ nullæ reſtinguere potuerint, quin in omne Nympharum genus efferveſceret; Bacchum delitiis diffluentem, ſemperq; pulchrum, & aſſiduè præter pocula aliud non tractantem, otium non habuiſſe tollendæ comæ, propterea intonſum ſemper manſiſſe; Populos nonnullos pilorum ſylvam aluiſſe, ſed infirmis rationibus nixam fuiſſe eorum praxin; Inter media arma, ubi humano cultui honos omnis denegari ſoleat, Cæſariem inumbraſſe Scipionem; *Homerum* Comatos depingere Græcos Milites, non ad formæ commendationem, ſed argumento terroris, ad percellendos hoſtes comparati, cruenti leonis inſtar, cui jubæ & villorum hirſuties terrorem addat; quemadmodum & crinitæ ſtellæ, quos Cometas dicimus, horrentes crine ſanguineo & comarum modo in vertice hiſpidæ, terrificum quiddam terris plerumque portendant, teſtante *Plinio*. Spartanos juſtam habuiſſe promittendi capillitii cauſam, ut hoc diſcrimine ab hoſtibus Argivis internoſcerentur, qui diverſam legem ſanxerant. Ægyptiis ignoſcendum eſſe, quòd in peregrinatione Cæſariem non reſecarint, ad doloris quandam ſignificationem comâ ſqualentibus, dum à patriis ſedibus & penatibus velut extorres peregrinarentur. Adoleſcentibus, qui pueritiæ crepundia vix depoſuerunt, ignaris etiamnum, quid virilem gravitatem deceat, imbellem naturæ molliriem aliquid indulſiſſe, quæ à viris longè remota eſſe debeat. Præter hos paucos reperiri comæ virilis ſtudioſos, & ad cæteros, quibus Mulierum ornamentum proprium habetur, ferè nullos. Exemplis Gallorum, Getarum, Britannorum, Perſarum, Scytharum, Sinenſium &c. ad deſtruendum communem moratiorum populorum conſenſum, nil ineſſe momenti; Fuiſſe enim capillatos ſuo more h. e. in hoc à reliquis diſtinctos, cultus Civilitatisque Græcanicæ aut Romanæ adhuc expertes, aut incurioſos. (5)

(5) *Confer. Iun. d. tr. de* § 10, *Coma sup.* ...

§. 10. Iſthæc quamquam non planè de nihilo eſſe videantur, nobis tamen haud eò usq; probantur, ut *comam virilem* Jure Naturali ſimpliciter prohibitam inde firmâ ratione colligi queat. Dignitatem ſexus virilis prolixioribus capillis imminui, facilius dicitur, quàm probatur. Neq; enim apparet, quî vir neglectæ, quæ ſexum ſuum exornare apta eſt, gravitatis illicò inſimulari debeat, ſi, morem apud ſuos receptũ ſecutus, à ſuccifione crinium ſponte natorum abſtineat, Capillitium à natura productum non tàm alat, quàm toleret. *Naturâ*, ait Syneſius (16) *omnes formæ ac pulchritudinis deſiderio tenemur, ad quam magna ex capillorum honore fit acceſſio. Hadriano Junio* opponimus authoritatem *Lemnii*, (17) advertentis, frequentem tonſionis pilorum uſum homines effœminatos & molles reddere, eò quod ſpiritus & calorem nativum reſolvat & extenuet, magnamque audaciæ & confidentiæ partem in adeundis periculis cordi detrahat. Decorum, honeſtatem, gravitatem in omnibus actionibus, in dictis, in geſtibus, in omni corporis habitu, in omni ratione civilis convictus & conſuetudinis obſervandam, ut quantum fieri poteſt, nihil inverecundè, leviter, ineptè agatur, omninò agnoſcimus; ſed an regula univerſalis, quæ moribus iſtiusmodi externis, imprimis quoad veſtitum habitumve crinis, modum & limites, cuivis ſexui præcisè cuſtodiendos ponat, ex meris naturæ dictatis erui poſſit, valdè dubitamus. In errorem ferè popularem tranſiit, ut ex unius alteriusve Reipublicæ inſtitutis & moribus argumenta ad firmanda juris naturalis placita aſſumantur. (18) Quid mirum ſi & hîc lapſa conſuetudo de via flexit, ut ſine diſcrimine rationis communis dictamini transſcriberet, quæ Civitas in rebus arbitrariæ determinationis, ex ratione merè Civili, recepit.

§. 11. An pili rectè excrementis accenſeantur? Medicorum eſt disquirere; Mitius de hoc naturæ fœtu ſentiunt Galeni filii, interque eos *Joh. Tardinus Turonenſ. Medicus.* (19) *Sicut nobilium palatiorum tecta non ad neceſſitatem tantùm, ſed ad ornamentum quoque ſunt elaborata: Ita capitis pili, qui ſunt Regii hujus domicilii tectum, non ad arcendas tantum externas injurias, ſed ad totius quoque corporis ornamentum ſunt inſtituti.* (20) Parallela habet ipſe diſſentiens *Hadr. Junius.* (21) Neque facit ad rem, quòd ex materia viliſſima ortum trahant, cùm non eò minus ſingulari DEI provi-

den-

(16) *alleg. à Rangon. de Capillamẽt. cap. 5. n. 14.*

(17) *de occult. natur. mir, l. 4. c. 8.*

(18) *Conf. Me&. Nucl. Iur. Natur. Inſp. 3. N. 10.*

(19) *Disq. Phyſiol. de Pilis C. 2. n. 4.*

(20) *Add. Guyon. Div. Lec. l. 1. c. 21. Rhodigin. L. A. lib. 3. c. 23.*

(21) *d. tr. c. 4 & c. 11. in princip.*

dentiâ uberem eorum proventum natura effundat. Diſertè Chriſtus capillos capitis noſtri numeratos eſſe docet. (22) Et Auguſtinus (23) *DEUS*, inquit, *ita eſt artifex magnus in magnis, ut minor non ſit in parvis: quæ parva non ſua granditate, quæ nulla eſt, ſed Artificis ſapientiâ metienda ſunt.* Eò pertinet, quòd in Sacris (24) ſubinde inter Ornamenta utriusq; ſexus referuntur, quòd Nazaræi olim voto completo, comam detonſam igni ſacrificiali impoſitam DEO obtulerunt, & apud Gentiles quoque depoſitio crinium pro ſacra ac devota re habita. (25) Quin imò, ſi in univerſum pili ad quisquilias & exuvias corporis humani detrudi merentur, quî ſit, quòd Barba, eâdem materiâ luxurians, tanquam ſingulare maſculini ſexus inſigne & ornamentum, deprædicatur à Muſonio, (26) Lactantio, (27) Junio, (28) Pier. Valeriano? (29) quòd capilli capitis ad decorum ſexus muliebris communiter referuntur, & raſura eorundem ridicula, mollitiei macula, infamis, ignominiæ, calamitatis, damni noxæque index, & ſi in ſpecie de Barba ſermo ſit, Impietatis, Ingratitudinisque erga naturam & DEUM, nota perhibetur? (30)

§. 12. Qui diſtinctionem Sexuum urgent, non tàm rigidos Cenſores Comæ virilis agunt, eò quòd tacitè promiſſionem Capillorum Virilium, cum qua diſcrimen muliebris Comæ adhuc conſiſtere poſſit, admittere videantur; ſed nec tamen viâ regiâ incedunt, ut citra aberrationis metum tutò eorum veſtigia premere liceat. Quod enim dicebatur, ipſam naturam optimi hic Pædagogi vices ſubire, dum viri & mulieris capita ita diſcreverit, ut hujus ſit aptiſſimum ad nutriendam Comam, illius verò prorſus ineptum, *Revio & Salmaſio* merum poſtulatum videtur; partim quia populis, Tonſuræ ex inſtituto humano aſſuetis, dubium ſuboriri poſſit, an non Coma virilis in eandem cum muliebri luxuriem degeneratura ſit; partim quia experientia reclamet, & quòd viri alicubi piloſiores ſint, quàm fœminæ, exemplo multorum Novi Orbis Incolarum, quibus coma ad talos usque denuat, evincatur. Inde ſuâ ſponte concidunt, quæ de cuſtodiendo ordine naturali tàm operosè coacervantur. Quamquam, ne quidem naturalia omnia ad jus ſtatim referri debeant. Ubi enim, quid naturalis Juris ſit, quæritur, non ſufficit ſaltem inſpexiſſe, quid meræ naturæ ſit, ſed quomodo ad bonum & honeſtum ducat. Mundi Conditor, qui Deus ordinis eſt, quicquid condidit, ſub certo ordine concluſit, & hunc Ordinem inſtar Legis quandoque rebus naturalibus conſtituit, ſicut per illum ipſas in ſua eſſentia compoſuit, & ad effectus ordinavit. Sed abſit, ut promiſcuè omnia, quæ Ordinem iſtum qualitercunque attingunt, ſub rigido Legis naturalis præcepto complectamur. Multùm differunt, eſſe à natura, aut eſſe conveniens naturæ, & revera eſſe à Lege naturæ. Naturalia enim ſæpè dicuntur etiam

(22) *Matth.* 10. *v.* 30. *jung.* 2. *Sam.* 14. *v.* 11.

(23) *Lib.* 2. *de Civ. DEI cap.* 22.

(24) *Cant.* 4. 5. 6 & 7.

(25) *Thomaſ. de Barb. n.* 181. & *mult. praeced.*

(26) *ap. Stobaum Serm.* 6. *n.* 44.

(27) *in lib. de Opific. Dei c.* 7. *in fin.*

(28) *de Com. c.* 2.

(29) *Orat. de Sacerd. Barb.*

(30) vid. *Jun. d. tr. c.* 2. *pag.* 317. & *ſeqq. Valerian. dict. Orat. de Barba.*

illa, ad quæ vel natura inclinat, vel quæ tantùm permittit, quæ honeſta, ſuo modo eſſe judicat, etſi non planè debita, vel quibus jus naturæ non repugnat. A lege verò Naturæ ſola illa proficiſcuntur, quæ fieri vel non fieri natura jubet, ſic ut iſtud omitti, hoc fieri ſine peccato nequeat. (31)

§. 13. *Franciſco Junio* & *Riveto* ut litem prolixam moveamus, operæ pretium haud videtur. Quodſi enim Comam virilem, more muliebri h. e. eousque promiſſam, ut diſcrimen ſexuum, minimùm quoad habitum exteriorem tollat, impugnandam ſibi ſumpſerunt, terminos quæſtionis à nobis propoſitæ ferè tranſcendunt. Quo loco præceptum, de non commutandis veſtibus in Sacris expreſſum, habendum ſit, inter Juris Hebraici Interpretes non convenit. Fuère, qui metaphoricam ſignificationem eidem tribuerent; quos inter *Clemens Alexandrinus:* (32) *Quam rationem, habet hæc Lex? An non vult nos eſſe viros, & nec corpore, nec factis, nec mente, nec verbis effæminari?* Et D. *Ambroſius:* (33) *Arbitror, quòd non tàm de veſte, quàm de moribus dixerit hæc Lex, vel de uſibus atque actibus, quòd alius virum, alius fœminam deceat actus.* Cardinalis verò *Cuſani* (34) ſententia eſt, *hanc prohibitionem in Lege divina, ne vir indueret veſtem muliebrem, & è converſo, propter Idololatriam factam eſſe: quia mulieres veſtes viriles & arma in honorem Martis induebant, & viri muliebres, in honorem Veneris.* (35) Utut ſit, indecoram & indignam viro veſtem muliebrem eſſe, omnes ultrò agnoſcunt; ſed diſtinctionem veſtium in ſe ſpectatam cum moralitate ita connexam eſſe, ut illa dicuntur moralia, quorum oppoſitum intrinſecam turpitudinem notat, nemo facilè dixerit. Quæ hujus generis ſunt, nullâ vi aut neceſſitate coacti agere debemus, cùm econtra laudem aut ſaltem veniam ex ſententia Ariſtotelis (36) mereatur vir gravis, ſi à Tyranno ſtolâ muliebri prodire in publicum juſſus id faciat, ut patriæ, parentibus aut liberis conſulat. (37) De cætero diffiteri quidem haud poſſumus, complura Hebræos, præter Sanctiones, quibus Reſpublica eorum, ſacrorum ritus & ceremoniæ ſtabilirentur, à Divino LLatore juſſa accepiſſe, quorum ad omnes homines latè vis ſeſe extendit. Ea verò ritè à ſe invicem diſcernere, & de κριτηρίοις ac characteribus præceptorum moralium toti generi humano præſcriptorum certi quid pronunciare, res majoris momenti videtur. Si per omnia Scripturæ loca ire quis vellet, deprehendet, ſæpius violatæ Legis Naturalis mentionem fieri, omiſſâ planè iſta formula: quòd Violatores ſint abominationi Domino: neque è converſo omnia delicta, quibus annexa, hujusmodi eſſe, ut transgreſſionem legis univerſalis, directò involvant. (38) Inde Decus Angliæ Janus Seld. (39) *Abominationes*, ait, *vocantur non ſolùm hæc, (i. e. quæ Juri naturæ adverſantur) ſed etiam cætera Interdicta. Sed hæc, quia nunquam non abominationes erant; Cætera, quia ex ſacro Numinis interdicto, jam nomen iſtud ſatis induebant; non aliter ac in Legibus de piſcibus atque avibus aliquot & reptilibus, à quibus Ebræis abſtinendum erat, non ſemel adjicitur: abominatio eſt; & in* Lege *de bove & pecore, in quo macula aut vitium, non ſacrificando, quia abominatio eſt. Utrobique abominationis nomen, non ex priſtina natura res, ſed ex Sanctiſſimi Legislatoris, eò interdictorum ſuorum formulis utentis, placito, induitur.* Circa tradita quoque *Maeſii*, quem ferè κατὰ πόδα ſequitur *Voetius* (40)

non

(31) *Rachel. de J. Nat.* §. 13. *Mev. d. tr. Inſp.* 2. *N.* 4.

(32) *cit. à Camer. Cent.* 2. *c.* 39. Add. *Id. cent.* 1. *c.* 36. *in princ.*

(33) *Tom.* 3. *lib.* 4. *Epiſt.* 15.

(34) *L.* 2. *Exerc. in Serm. Ibant Magi* &c.

(35) *Add. omninò D. Oſiand. Theol. Caſ. P.* 1. *c.* 15. *pag.* 1525. & *ſeqq.*

(36) *Eth. Nicom. l.* 3. *c.* 1.

(37) *Confer. Interpp. Ariſtot. Martyr, Acciolo, Euſtratius* &c.

(38) vid. *Deuter.* 14, 3. 24, 4. 17, 1. *Lev.* 18.

(39) *de Jur. N. & Gent. juxt. diſcipl. Hebr. c.* 11. *p.* 623.

(40) *Diſſp. Theoll. P.* 4. *pag.* 463.

non deeſt, quod in dubium revocari poſſit; Sed cum lucubrationes *Revii*, (41) *cit. tr. de Lib. Chr. circa uſ. capill.*
(41) qui ex profeſſo ipſius Antagoniſtam in hoc negotio capillari egit, hic nobis otium faciant, eò B. L. remittimus.

§. 14 Qui Sacras Literas, pro explorandis Juris Naturalis præceptis, in ſuffragium adducunt, ideò cenſuram non incurrunt, quòd propoſitiones naturâ notas, quarumve evidentia per obſervationes ex ipſa natura rerum & conditione hominis petitas, intellectui ſeſe inſinuat, veritatis irrefragabilis teſtimoniis muniant, eoque majoris impudentiæ vel improbitatis convincant, qui in medio ſole divinæ Revelationis, magis quàm Gentiles ad ſolius rationis, in tenebris verique cultus divini Ignorantiâ ſuperſtitis lucernam cœcutire vel peccare non erubeſcunt. Verùm in eo non pauci aberrant, quòd in Sacris præcepta vel vetita illicò juri naturali transſcribant; & ex ſancitis verbi Revelati de veritate eorundem edocti, naturalem de moribus emendandis & felicitate acquirenda cogitandi facultatem vel planè deſpiciant, vel inexcultam & inexercitatam relinquant. Illi ſanè perinde nobis videntur agere, ac ſi quis oculum alterum erueret, propterea quòd interdum, uti ad ſcopum eminus poſitum collimantibus contingit, aliqua, oculorum altero clauſo, melius videri deprehendat. Honorem ſuum Theologiæ revelatæ debitum ſummum, ſanctum & intactum meritò relinquimus. (42) At cùm Sacer Codex plura contineat, quæ non ex naturali ſed voluntario Jure Divino oriuntur, neque in univerſum homini, ſed uni populo Hebræo præſcripta, vel ad Reip. Statum & Regimen politicum, vel ad formandas ſacrorum Ceremonias, vel ad forenſium negotiorum ordinem pertineant, nec adeò in proclivi ſit, quid cujusque ſit, diſcernere, argumentatio à tenore ſacrorum eloquiorum ad Jus naturale planè univerſalis atque neceſſaria cenſeri non debet. [43]

(42) *Confer. omn. Placc. de Aug. Scient. Mor. c. 1. Text. 3. n. 47.*

(43) *Add. Mev. Inſp. 3. N. 15.*

§. 15. Videamus modò, an ad dictum Paulinum 1. *ad Corinth.* 11. v. 14. rectè provocent, qui turpitudinem Comæ virilis ex ipſo Jure Naturali repetere ſatagunt. Theologi, qui LL. in Sacro Codice occurrentium diverſam indolem curatius ſcrutantur, duo potiſſimum κριτήρια ponunt, quibus naturales à poſitivis, populo Hebræo datis, liquidò dignoſci poſſe exiſtimant. Primum in convenientia cum notitiis naturalibus homini concreatis: Alterum in communicatione cum aliis gentibus; quæ colligatur tùm ex dictis Scripturæ, quæ de iis ad alios quoque populos porriguntur; tùm ex repetitione vel explicatione in Novo Teſtamento, omnibus Gentibus communi. Neutrum verò hîc Comæ virilis oppugnatoribus opitulatur. Non illud, quia in hoc maximè laborant Eruditi, ut diſconvenientiam ejus cum principiis naturâ notis oſtendant, qui igitur pro conceſſo ad κριτήριον Legis naturalis, in verbo Revelato repetitæ, ſumi poſſit, vix apparet? Non hoc, quia de Lege ſcripta, quæ ſexui virili apud Hebræos in V. Teſtam. tonſuram capillorum injunxit, cujusve repetitio in Novo Fœdere facta, nondum conſtat. (44) Neque, poſitâ etiamnum ſanctione Veteris & repetitione Novi Teſtamenti, infallibilis Legis Univerſalis & perpetuæ nota exſurgit; (45) Fruſtra urgetur Analogia

(44) *vid. Ezech.* 44. v. 20.

(45) *Confer. Actor.* 15. v. 20, 29. *& Lev.* 3. v. 17. *Matth.* 19. v. 4. *& ſeqq. & Gen.* 1. v. 27. c. 2. v. 24.

gia Scripturæ; Hæc enim, ſi primam vocis originationem reſpicias, nihil aliud dicit, quàm cujusque rei ſimilis ad aliam rem cognatam comparationem, vel rerum inter ſe invicem ſimilitudinem; quam allegata à Diſſentientibus loca, ſi præſertim non tàm ex nuda verborum ſtructurâ, quàm potius ex ſcopo atque intentione loquentis, exacta omnium adhærentium qualitatum indole, circumſtantiarum conditione & habitu, verum vocum ſenſum venari velimus, nullatenus admittunt; Quamquam nec illud concedi poſſit, vocis naturæ famoſiorem hunc in ſacro Codice eſſe ſignificatum, ut jus naturale indigitet; (*) Ex eo, quòd ad Corinthiorum Conſcientiam Apoſtolus provocat, naturalis Juris præconem præcisè illum ſollicitaſſe, non magis evincitur, quàm ſi quis ex Supremi Legislatoris Interrogatione Protoplaſtis in Horto Hedenis propoſita, horumque, ante omnem interpellationem divinam, trepidatione, neglectum legis naturaliter inſitæ arguere ſuſtineat. Græciam cultiorum morum Matrem dudum deprædicavit Antiquitas, humanitatis & bonarum artium Gymnaſium vocat Lactantius; Quis igitur dubitaverit, præter regulas vivendi, ex lumine naturali hauſtas, ex propriis inventis atque inſtitutis, plura ad culturam morum exteriorum ſpectantia, in Remp. invecta fuiſſe, quorum teſtimonium præco ille internus Corinthiis perhibere, & Doctor Gentium ſolicitare potuerit? Commonefactio, quæ habetur *Eſa.* 46. v. 8. longè alterius generis eſt, quàm ut Paulinæ in hoc loco exæquari poſſit, prout ex contextu totius capitis, vel obiter ſaltem inſpecto, condiſci poteſt. Ad naturam ſæpiſſimè provocare, qui de vita hominis rectè inſtituenda ſoliciti ſunt, in vulgus notum eſt. Receptâ verò licet ex conſenſu veterum & recentiorum Philoſophorum ad Magiſterium Juris, Naturâ, concors tamen non eſt ſententia, quid ſit naturam ſequi, & quomodo ſequi deceat. In quot diverſas Stoicorum illud: *Convenienter naturæ vivere &c.* tractum fuerit explicationes, ex *Stobæo* (46) colligere licet. *Admirabile Epicteto* (47) videtur, *noſſe voluntatem naturæ.* Et Cicero (48) *Mirabiliter* ait, *occulta eſt natura, neque perſpici aut cognoſci ſtatim poteſt.* Hinc Duce opus habet homo, quò ad ea, quæ ſunt naturæ, in via regia pertingat. Hujus partes ſibi ſumit ratio, quæ demum colligit, ſuggerit homini ex ſe ipſo, ſeu ex mente ſua, quæ ſunt naturæ non vitioſæ, ad vitam juſtè, piè, honeſtè degendam neceſſaria. Eleganter hanc in rem *Alb. Bolognetus*: (49) ubi ſimul diſtinctionem inter ea, quæ ſimpliciter naturæ, & Legis naturalis eſſe dicuntur, ſupra à nobis tactam, egregiè illuſtrat. (50) Et hoc poſteriori ſenſu ad naturam provocaſſe Apoſtolum, probari, non pro conceſſo ſumi debet Quod denique urgebatur: Velamen aſcititium Mulierum cum naturali ita connexum eſſe, ut de uno dictum ſubaudiendum quoque ſit de altero; De iſto verò Paulum loqui tanquam de ſigno ſubjectionis naturaliter mulieribus adhærentis, quemadmodum è converſo caput integumento liberum in viris ſignum præbeat Imperii naturâ iisdem competentis, ad rem nil facit. Falſum iſtud præſuppoſitum Maetſii aliorumve dicit Revius, quòd coma detonſa ſignum ſit naturale prærogativæ virilis: Quæ enim de opertione aut tectione capitis in præcedentibus verſiculis *d. c.* 11. 1. *Ep. ad Corinth.* habentur,

(*) *Vid. Rom.* 11. v. 24. *Galat.* 2. v. 15. & *c.* 4. *ſ.* 8. *Eph.* 2. v. 3. 1. *Cor* 2. v. 14. *Jacob.* 3. v. 7.

(46) *in E. l.*

(47) 1 *Diſſ.* 18.

(48) *L.* 5 *de finib.*

(49) *de Jur. & æquit. c.* 18. §. 6.

(50) *Add. Ziegl. de Jur. Maj. L.* 1. *c.* 6. §. 48.

tur, ratione naturali & perpetua non nituntur; (51) cum & hodiè caput detegere ſoleamus, non ad oſtendendam poteſtatem in mulieres, ſed potius ad teſtandam ſubjectionem erga Deum. Hinc Petrus Martyr (52) *Videtur*, inquit, *eâ tempeſtate, & in illa Eccleſia velatum caput ſubjectionem repræſentaſſe, & apertum libertatem. Quod apud nos videtur ſecus fieri. Nam caput aperimus dignioribus, & quibus nos utcunq; ſubjectos vel ſaltem ob ſequentes declarare volumus: & contra capitis tegumento libertatem ac poteſtatem indicamus: Vnde agentes cum inferioribus caput non aperimus. Verùm Paulus utitur ſymbolis, prout ea ſignificare apud eos reperit, cum quibus agebat.* Gemina tradit Jac. *Laurentius* (53) Adhæc ſi connexio utriusque velaminis eſſet inſeparabilis & perpetua, ſequeretur, fœminas, cùm propter neceſſitatem aliquam corporalem attondentur, velum quoq; abjicere, & nudo, licet ſcabioſo vertice, in publicum prodire debere. Id enim exigit connexio naturalis tegumenti cum aſcititio. Quinimò, ſi ſignum Imperii eo ipſo abjicitur, quo Vir Comam alit, eâdemque caput tegit, quod apertum eſſe debebat, hodiè quoque contra Jus naturale aut minimùm contra Decorum agunt, quotquot uxores ſuas ad dexteram collocant. Ne dicamus, à nonnullis in dubium adhuc vocari, an, præciſâ ſacrarum literarum authoritate, Imperium mariti in uxorem, (cujus ſymbolum in aperto mariti capite Apoſtolus collocat) ipsâ naturâ jubente, ex pacto matrimonii neceſſariò reſultet? (54)

(51) v. Lev. 10. v. 6. *Conf. omninò de ritu velandi cap. in ſacris Hebræis uſitato Abul. in cap. 13. Lev. Geier. de Luct. Ebraeor. c. 11.*

(52) *ad* 1. *Cor.* 11.

(53) *ap. Maets. Sylv. Qq. Inſign. p.* 281.

(54) *vid. Frider. Horn. de Civit.* L. 1. *c.* 1. *Pufend. de Iur. Nat. & Gent.* L. 6. *c.* 1. *§.* 11.

§. 16. Non ergò ad conſcientiam Corinthiorum, Jure naturali de turpitudine Comæ virilis imbutam, provocat Apoſtolus; Neq; iſta explicatio vocabuli naturæ potiorem, quantum nobis conſtat, Interpretum hactenus tulit calculum. *Thomas Aquinas, Eſtius, Lyranus* Inclinationem naturalem, quæ mulieribus inſit ad nutriendam Comam, ſubintelligere malunt. Quibus, præter alios ab hac Interpretatione diſcedentes, dicam profeſsâ operâ ſcripſêre *Revius* (55) & *Salmaſius*; (56) *tùm* quia Inclinatio non ſit regula recti & decori; alioquin vitium magis ſectandũ eſſet quàm virtus, eò quod ad illud quàm hanc omnes naturâ procliviores ſint, *tùm* quia non omnis Inclinatio ſit à natura, ſed plures à conſuetudine exemplisve aliorum excitentur; quemadmodum ad hanc vel illam veſtis formam inclinentur homines, quamdiu eam in uſu eſſe videant, poſtea eam abjecturi; *tùm* quod inclinatio hæc viris non minus inſit quàm fœminis; uti de Incolis Inſulæ, cui Formoſæ nomen eſt, ref. D. Junius, Paſtor Delphenſis, nõ niſi magno molimine ibi, ad muliebrem Comam ponendam, viros adduci potuiſſe. Add. exempla eorum, qui nutritionem Comæ gravi jacturâ redemerunt, ſupra *Cap.* 2. relata. *Revius, Berſtius, Salmaſius, Rivetus*, naturam, quæ diſcrevit ſexus, ſubaudiunt, moti 1. tx. parallelo *Rom.* 1. *v.* 26. & 27. in quo vox φύσις eandem vim ſignificandi habeat: 2. authoritate *Diodori Siculi*, (57) *Joſephi* (58) *Philonis* (59) aliorumve. 3. ratione: Sexum virilem & muliebrem inter ſe comparatos docere, illum ad Imperium, hunc ad Subjectionem natum eſſe, & proin illi, non huic, competere Inſignia poteſtatis, inter quæ apud Corinthios fuerit caput integumento liberum. Ad ſexuum diſcretionem excogitatas eſſe differentias veſtium, & in ſpecie habitũ capitis quoad capillos differentem, quod hic naturam

(55) *d. tr. de Lib. Chriſt. circ. uſ. Capill.*

(56) *d. tr. de Coma.*

(57) L. 31.

(58) *in Apion.* L. 2.

(59) *de* LL. *p.* 535 *Edit. Turneb.*

do-

docuiſſe, dixerit Paulus &c. Sed & hanc ſententiam multis difficultatibus premi, tùm ex præmiſſis in §. 12. tùm ex iis, quæ acerrimus Revii Antagoniſta *Carolus Maetſius* (60) prolixè regeſſit, colligi poteſt. *Muſculus*, *Hyperius*, *Pareus*, *Hemmingius*, *Bullingerus*, *Anſelmus* aliive plures (61) per naturam ordinem à Deo ſtatutum intelligi volunt; Quibus litem deſuper moverunt *Salmaſius* & *Revius*. (62)

§. 17. *Hugo Grotius* (63) Vir noſtro encomio major, cùm videret, vocem naturæ ad Jus naturale (niſi in ſenſu planè abuſivo) in hoc loco referri non poſſe, aliam à prioribus diſtinctam Interpretationem ſuggerit his verbis: *Non eſt hoc planè naturale; ſed ſicuti JCti Juri Gentium ſæpè dant nomen Juris Naturæ, ita & naturalia dicuntur, quæ non ſine probabili ratione longè & latè recepta ſunt.* Et rurſus: *Naturaliter ponitur quandoque pro eo, quod recepti paſſim moris eſt, quomodo apud Apoſtolum Paulum ipſa natura docere dicitur, viro turpe eſſe Comam alere, cùm tamen id neque repugnet naturæ, & multos apud populos uſitatum ſit.* *Fr. Junius*, (64) *Revius* (65) & *Maetſius* (66) dubiam quidem & hanc explicationem reddere conantur, partim, quia naturæ vocem pro conſuetudine uſurpari, inauditum ſit; partim, quia ab Apoſtolo illa Coma ſubintelligatur, quæ fœminis pro velamine data eſt; Conſuetudinem autem non dare comas, ſed naturam; partim quia, hâc ſententiâ ſtante, ſubaudiri debeat conſuetudo vel propria, vel aliena, quarum neutra congruè à Paulo allegata fuiſſet.

§. 18. Utut verò hæc ſeſe habeant, non leves pro explicatione Grotiana militant rationes. Illud quippe in confeſſo eſt, vocem Naturæ ejus latitudinis eſſe, maximè ſi uſum ejus hinc inde in ſacris evolvas, ut in vanum laborare videantur, qui conſtantem & uniformem ejus ſignificatum obtendere nituntur. Leges verò bonæ Interpretationis ſuggerunt: Ubi verba ſimplicia, aut verborum complexio plures ſignificationes recipiunt, aſſumptis conjecturis opus eſſe, ut genuinus ſenſus eruatur. Iſtæ quandoq; ita evidentes ſunt, ut ſponte ſe ingerant, etiam contra receptiorem verborum ſignificatum. Sæpiſſimè ex ſubjectâ materiâ, ex effectu, & ex conjunctis, ſcopi tùm generalis, tùm ſpecialis, attentione, ſedulâ circumſtantiarum collectione, totius textus cum antecedentibus & conſequentibus accuratâ expenſione, argumenta petuntur, quibus difficilioribus quoque locis lucem affundi, nemo niſi temerè negare auſit. Et ex his *Grotio* quoq; nonnulla opitulari videntur. Nam *primò* novum non eſt apud Autores, φύσιν, ſ. naturam pro conſuetudine accipere. In hunc ſenſum dictum vetus apud *Galenum* (67) extat: *Conſuetudo adſcititia eſt natura.* *Ariſtoteli* (68) *id, quod conſuetum eſt, velut naturâ inditum videtur.* *Philo Judæus*: (69) *Inveterata conſuetudo plerumq; tantùm poteſt, quantùm natura.* Juvenalis (70) *Cærula quis ſtupuit Germani lumina flavam Cæſariem, aut madido torquentem cornua Cirro? Nempè quòd hæc illis natura eſt omnibus una*; ubi naturam pro uſu & conſuetudine uſurpari, notat *Scharrock.* (71) Inde eſt, quòd, ſi cui legi, quæ à multo tempore obtinuit, populus aſſueverit, optimam eam æquiſſimamque judicet, & ſicubi quid præter eam fiat, rejectaneum idipſi & ridiculum videatur, dignumque, cui fides abrogetur. (72) Adeò Conſuetudo longævo uſu ſubit imaginem naturæ, ut diu conſuetum velut

(60) *d. Sylv. Qq. Inſign.* c. 23. & ſeqq.
(61) *ad h. l.*
[62] *ap. Maets. Sylv. Qq.* c. 17.
[63] *in not. ad h. l.* & *de Jure Belli & Pac.* L. 2. c. 12. §. 26.
[64] *alleg. Polo ad h. l.*
[65] *cujus tradita ref. Dn. D. Oſiand. ad d. l. Grot. de J. B. & P.*
(66) *Sylv. Q.* pag. 175. *Calov. in Commentar. ad d. l.*
(67) *Lib.* 3.
[68] 1. *Rhetor.* 11.
(69) *de Abraham.*
[70) *Satyr.* 13.
(71) *de Offic. ſec. Jus Nat.* c. 11. p. 467. Add. *Corn. Nep. Miltiad. cap.* 6. 1. *Franc. Bac. de Verulam. de augment. Scient.* L. 7. p. m. 463.
(72) *Vid. Herodot. in Thalia.*

lut naturale fiat. Perſonam a. induens ſub iſta larva fallit varie, ut putetur juris naturalis, quod eſt inveterati alicubi moris. Eò à JCtis trahi ſolet, quod *Pomponius* (73) & *Paulus* (74) ſcriptum reliquere: *Licere naturaliter contrahentibus ſe circumvenire*; non quòd naturâ ſic comparatum, ſed quia ita moris communis, ex quo velut naturale id Emptionis atq; Venditionis factum ſit. Et alibi idem *Pomponius* (75) ſcribit: *Teſtati & inteſtati naturaliter inter ſe pugnam eſſe*, h. e. ut ejusdem alius teſtamento, alius lege hæres eſſet; cùm tamen ea regula, è moribus Romanorum profecta, aliis populis communis non ſit, nec etiam apud Romanos in omnibus obſervata. (76) Quin & huc referre poſſis, quæ de Gentium inveteratis, per traducem velut acceptis, & ſub fucata naturalis rationis facie transplantatis opinionibus, tr. *Ariſtoteles*,[77] *Mich. de Montagne* (87) noviſſimè *Thomas Browne*. (79) *Secundò* ſcopus generalis Pauli, ſuffragante communi Interppr. ſententiâ, non fuit, dogmata ad omnes in univerſum Eccleſias ſpectantia proponere, aut certum & immutabilem ritum omnibus cœtibus,in communi quoq; vita præcisè obſervandum, præſcribere,ſed εὐταξίαν & τὸ πρέπον Eccleſiæ Corinthiacæ præ animo habuit, quod, ut pro viribus & ex ratione muneris commiſſi promoveret, utile omninò fuit, non ſaltem κατ' οἰκονομίαν, h. e. boni ordinis & decori cauſa, etiam in rebus & negotiis in ſe indifferentibus,aliquid in commune conſtitui, ne nimium diſcrepans uſus dedecoraret Eccleſiam, Diſputationes, & ex Diſputationibus, ut fit, Schiſmata ſereret; ſed & ritus in peragendis ſacris ſemel receptos diligenter cuſtodire, atque pruritum eorum, qui privato auſu, ſub prætextu libertatis Chriſtianæ, novitates moliebantur, vel hoc ſolo: *Nos ejusmodi Conſuetudinem non habemus &c.* retundere. (80) Quantùm ex Scopo-Apoſtoli ſpeciali Interpretationi huic accedat adjumenti, poſt alios ſibi conſentientes, dilucidè expoſuit *Frid. Balduinus* [81] *Apparet hic, qualis ἀταξία à Paulo noſtro caſtigetur. Viri ſacra facturi aſtabant velatis & tantùm non muliebriter tectis capitibus: Gentilium Romanorum ritu, qui Diis ſuis (excepto Saturno, Honore, Hercule) ſacrificabant capite operto, obvelato, veſteque ad aures adducta: viceverſa mulieres paſſis capillis incedebant, & hoc modo laſciviam non tolerandam præ ſe ferebant.* Hoc contra decorum Eccleſiæ, *quæ gentilium ritus non facilè imitatur, & contra morem iſtius gentis eſſe, indicat Apoſtolus, dum tecta capita in viris, aperta in mulieribus reprehendit; Nam Græci aperto capite ſacra faciebant. Tertiò*, ipſa ſubſtrata materia in *verſ.* 13. & 14. ejus generis haud dubiè eſt, ut determinationem quoad decorum non tàm à natura, quàm moribus in quavis Republica communiter approbatis, recipiat. Quo applicare poſſis illud Senecæ, [82] *Multa Legem non habent, nec actionem; ad quæ Conſuetudo vitæ humanæ, lege omni valentior, dat aditum.* Hinc Scharrok. [83] *Si quæratur, numquid de hoc habitu* (ſc. crinis) *natura peculiariter jubeat? Reſpond. Nihil peculiariter jubere, ſed perinde ſe habere circa hunc atq; alios veſtiendi ritus &c.* Joh. Coccej. [84] *Certè conſtat, non omninò & ſimpliciter nefas eſſe, longos capillos geſtare.* Dn. Cancell. D. Oſiander: [85] *Regulariter Viri etiam apud Judæos alebant Comam, & non niſi in luctu deponebant, ut conſtat ex Eſai. 15. v. 2. & Mich. 1. v. 16. quapropter adhuc erit indifferens prolixiores habere Capillos, vel*

mi-

(73) *l.16.§.4. ff. de Minor. 25. ann.*
(74) L.22. §. 3. *ff.* Locat.
(75) L. 7. *ff. de R.* J.
(76) vid. *Sand. ad d. l. Schilt. ibid. & ad π. Exerc.* 38. §. 80.
(77) *Probl. Sect* 18. *Q.* 6.
(78) *des Eſſays* L. *1. c.* 22.
(79) *Pſeudodox. Epidem. ſive de erroribus popularibus.*
(80) *Confer. omnino Auguſtin. Epiſt.* 118. *ad Januarium.*
(81) *in Analyſ. ad h. loc. Corinth.*
(82) *de Benef.* L. 2. *c* 21.
(83) *de Offic. ſec.* Jus *Nat. c.* 11. *Num.* 1.
(84) *in Comment. ad h. l.* §. 29.
[85] *Th. Caſ. Part.* 2. *c.* 15. *p.* 1527.

minutos pro ratione ſtatus, conditionis, loci, temporis, ſanitatis, & aliorum accidentium. Conſent. Florentiſſ. in patria Gymnaſii Rect. & Prof. Meritiſſimus, Avunculus Honoratiſſ. Dn. Eberh. Rud. Roth. [86] Et generaliter, veſtitus decorum corporisve ornatum, cumprimis ex more gentis & loci conſuetudine, cenſendum eſſe, tradunt Scriptores Moral. [87] Quàm variè habitus crinis virilis in Sacris, pro diverſa perſonarum conditione, aliarumve circumſtantiarum qualitate, depingatur, ex locis ſupra passim productis ſatis conſtat. Et huic Grotianæ explicationi, in complementum probabilitatis, accedunt omnium ferè Ordinum Viri Eruditiſſimi. E Theologis ſupra laud. Frid. Balduinus: [88] *Hæc omnia intelligenda ſecundum Conſuetudinem iſtius temporis atque loci, quo Paulus ſcribebat. Idcircò provocat ad proprium Chriſtianorum judicium, quibus iſta Conſuetudo non potuit eſſe ignota. Natura itaque Apoſtolo hic idem eſt, ac iſtius temporis locique Conſuetudo, quam alteram naturam vocant.* Idem [89] porrò ſcribit: *Certum eſt, Apoſtolum reſpicere ad Conſuetudinem iſtius populi, ubi aperto capite ſacrificabatur, quem morem in Chriſtianorum Sacris multò magis obſervari voluit.* Chriſt. Chemnit. *ibid.* Hackſpan. Miſcell. Sacr. L. 1. c. 9. §. 2. Jung. quæ ex B. Megalandro noſtro refer. Abrah. Calovius (*) Auguſt. Marloratus, [90] Alphonſus Salmero, Toletan. Caſtalio. [91] Henricus Hammondus [92] (cujus tradita, ſermoni Latino donata, Optimi cujusdam Fautoris benevolentiâ inſpicere licuit) Polyander: [93] Gualterus, [94] Adſtipulantur quoque Pufendorf. [95] Mevius [96] laud. antea Avunculus noſter Dn. Roth. [97]

§. 19. Qui ad vocem publicam hîc provocant, & juxta ſuperius in §. 9. expoſita, ex moratiorum Gentium populorumve exemplis naturæ placita colligere ſatagunt, vix habent, ubi pedem tutò figant. Quæ enim aliàs modo iſti, explicandi cognoſcendive Juris Naturalis, difficultates adhærent, eò arctius in præſenti materiâ premunt, quò minus circa hunc æquè ac alios rei veſtiariæ ritus inſtituta moresve populorum inter ſe conveniunt, ſuisque peculiaribus rationibus, ut nunc tonſura, mox luxuriantes capilli reciperentur, innixi, difficilem reddunt ſelectum, quid pro naturali, quid pro merè poſitivo & civili Jure haberi mereatur. Quin nec res ſuccedet, ſi præciſè Rebuspubl. præ cæteris moratioribus, è quorum LL. aut Scriptoribus teſtimonia pro confirmando Jure naturali petere ſolenne eſt, adhæreamus. Utut enim una præ altera, quoad cenſuram morum magis celebrata, cultum politiorum rituum latius ſparſerit; vix ullam tamen conſtanti propoſito, aut ratione perpetuò valiturâ permotam, habitum crinis uniformem recepiſſe & cuſtodiſſe, ex præmiſſa Tractatione Hiſtorica apparet; ut adeò argumentum veritatis ab eo, quod omnibus aut melioribus ſaltem probatur, repetere, cultumve Capillitii à natura præſcriptum oſtendere, æquè operoſum, ſi non impoſſibile, reputari debeat.

Plura hâc vice ob temporis & chartæ anguſtiam addere non licet.

DEO SIT LAUS, HONOR ET GLORIA.

(86) *in Diſſ. de Velam. capit. viril. c. 1. §. 12.*
(87) *Vid. Becmann. Lin. Doctr. Mor. cap. 17. §. fin. Eiſenhart. Inſt. Jur. Nat. in Mor. Phil. Doctr. repræſent. cap. 10. §. 3. Chr. Thomaſ.* Einleit. zur Sittenlehr. *c. 2. §. 104. & ſeqq.*
(88) *loc cit.*
(89) *Q. 2. ad h. l Corinth.*
(*) *in Bibl. Gloſſ. Germ. ad h. l.*
(90) *N. Teſt. Cathol. Expoſ. Eccleſ. ad h. l.*
(91) *Comm. ad h. l. Diſſ. 18.*
(92) *in not. Angl. ad h. l.*
(93) *Judic. de Coma p. 1.*
(94) *Hom. 56. in h. l.*
(95) *de J. N. & G. L. 2. c. 3. § 9.*
(96) *d. tr. Inſp. 2. N. 8.*
(97) *d. Diſſ. c. 1. §. 12.*